

70. Torstaina 28 päivänä toukokuuta 1998

kello 19

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta 2710

Hallituksen esitys 52/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

2) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys 190/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi leimaverolain eräiden säännösten kumoamisesta 2713

Hallituksen esitys 43/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1998 vp
Lakialoite 13/1997 vp
Toivomusaloite 56/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 2717

Hallituksen esitys 65/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Lähetekeskustelu

5) Lakialoite laiksi tapaturmavakuutuslain 4 §:n muuttamisesta 2718

Lakialoite 38/1998 vp (Pentti Tiusanen / vas)

6) Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta 2720

Lakialoite 43/1998 vp (Liisa Hyssälä /kesk ym.)

7) Lakialoite laiksi rintamasotilastunnuksesta 2725

Lakialoite 52/1998 vp (Maija-Liisa Veteläinen /kesk ym.)

8) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta 2738

Lakialoite 54/1998 vp (Liisa Hyssälä /kesk)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson C., Apukka, Biaudet, Enestam, Gustafsson, Hassi, Helle, Häkämies, Juhantalo, Karhunen, Kemppainen, Kuisma, Lindén, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Myllyniemi, Norrback, Nurmi, Perho, Pietikäinen S., Pohjola M., Rantanen, Roos, Skinnari, Tahvanainen ja Vehkaoja.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Vehkaoja, Kemppainen ja Kuisma.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat C. Andersson ja Lipponen sekä muun syyn perusteella edustajat Biaudet, Gustafsson, Helle, Häkämies, Juhantalo, Markkula-Kivisilta, Mikola, Myllyniemi, Nurmi, Tahvanainen ja Vehkaja sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Enestam ja Skinnari sekä muun syyn perusteella edustajat Apukka, Perho, S. Pietikäinen, Rantanen ja Roos.

Eduskunnan tilintarkastajien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Mölsä vapautusta eduskunnan tilintarkastajien jäsenyydestä 1 päivästä kesäkuuta 1998 alkaen. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan tilintarkastajien täydennysvaali toimitetaan ensi maanantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskustansliaan viimeistään ensi maanantaina kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain muuttamisesta**

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 52/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 b, 17 ja 18 §, voimaantulosäänös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys Meksikon kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 190/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sasi: Herra puhemies! Haluan lyhyesti todeta sen, että verosopimusten yksi keskeinen elementti on se, että ne antavat myös mahdollisuuden tietojen vaihtoon kansallisten veroviranomaisten kesken. Tosin tältä osin eri maista ei ole välttämättä saatavissa kaikkia tietoja, joita esimerkiksi Suomen veroviranomainen saataisi tarvita. Tältä osin täytyy todeta, että Meksikossa kuitenkin tilanne on kohtuullisen hyvä, sikäli kuin se koskee ulkomaista yritystoimintaa, ja tältä osin uskon, että ne tiedot, joita tarvitaan tämän sopimuksen täytäntöön panemiseksi, ovat riittäviä ja järjestelmä toimii käytännössä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Sopimuskumppani on kovin kaukainen Meksiko, ja tällainen vähemmän matkusteleva ei oikein kunnolla tiedä, missäpäin sellainen onkaan, mutta tässä vaiheessa parilla sanalla on syytä korostaa sitä, että kun on kysymys kaksinkertaisen verotuksen välttämisestä, lähempänä on tuossa Ruotsi ja eläkeläisten kaksinkertainen verotus ja vero-ongelmat eivät ole vielääkään tulleet kuntoon, vaikka niitä on jauhettu tässä salissa. Se on samanlainen kuin 1926 syntyneiden rintamatunnusasia. Puhutaan, puhutaan ja Meksikon kanssa tehdään sopimuksia, mutta omalla rajalla ei asioita saada kuntoon, vaan höpistään niitä näitä.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Puuttumatta enempää ed. Aittoniemen puheenvuoroon totean, että pääpiirteissään hän on oikeassa. Mutta ed. Sasilta haluaisin tiedustella, koska ed. Sasi edustaa kuitenkin eduskunnassa keskeistä veropoliittista asiantuntemusta valtiovarainvaliokunnan verojaoston puheenjohtajana: Kun te toteatte, että Meksikon kanssa kohtuullisessa määrin kyetään vaihtamaan verotustietoja, onko verojaostossa pohdittu, kun tällaisia verotussopimuksia tehdään, mikä on minimi, jonka mukaan tietoja pitää saada, jotta tämän kaltaisiin sopimuksiin voitaisiin mennä? Eikö kuitenkin tätä vähimmäisrajaa pitäisi pyrkiä koko ajan korottamaan, jotta myös niiden maiden, jotka muodostavat tällä hetkellä veroparatiiseja, määrää voitaisiin rajoittaa?

Ed. S a s i : Herra puhemies! Ensinnäkin Suomen sopimuspolitiikkaan kuuluu se, että kun tehdään kahdenkertaisen verotuksen ehkäisemistä tarkoittavia sopimuksia, tietojenvaihtoartiklalle annetaan erityisen suuri merkitys. Meksikossa tilanne on se, että periaatteessa ne tiedot, jotka veroviranomaisella siellä on käytettävissä, ovat myös Suomen veroviranomaisten saatavissa. Ongelma kuitenkin on se, että sikäläisen veroviranomaisen tiedosto välttämättä ei ole kaikilta osin kattava. Yritystoiminnan osalta se on suhteellisen hyvä, mutta mitä tulee yksityisiin kansalaisiin, järjestelmässä on käytännössä jonkin verran aukkoja. Tietysti Suomi voi esittää omia toivomuksiaan tältä osin, mutta voi sanoa, että näillä sopimuksilla kovin paljon ei voida vaikuttaa siihen, kuinka tehokkaasti jonkin valtion kansallinen verohallinto kaiken kaikkiaan toimii.

Haluan myös korostaa sitä, että Suomi on omalta osaltaan pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että voitaisiin tehdä sopimuksia sellaisten maiden kanssa, joiden osalta tietojensaanti Suomelle on tärkeätä, ja tältä osin on pyritty vaikuttamaan tietojen vaihtoon. Tosin Suomen mahdollisuudet vaikuttaa tietojen vaihtoon eivät ole kovin hyvät, mutta tältä osin täytyy sanoa, että Yhdysvallat on erityisen aktiivinen tietojenvaihtoartikkelissa. Useitten maitten osalta Yhdysvallat on ensimmäisenä saanut tietojenvaihtoa aikaan, minkä jälkeen näistä sopimuksista ovat voineet hyötyä myös muut Oecd-maat omalta osaltaan.

Mitä tulee tilanteeseen eläkeläisten osalta Suomen ja Ruotsin välillä, haluan todeta sen, että meillä ei ole Ruotsin kanssa kaksinkertaista verotusta koskevaa sopimusta, vaan meillä on

keskinäinen pohjoismainen verosopimus. Eläkeläisten osalta ongelmana on ollut Tanska, joka ei ole ollut välttämättä halukas muuttamaan eläkkeitä koskevia säännöksiä. Varsinainen perusongelma on se, että Ruotsissa pienituloisen eläkeläisen verotus on ankarampaa lähdeveron muodossa kuin Suomessa ja Suomi ei voi vaikuttaa siihen, mikä on Ruotsin perimä lähdevero. Sen lisäksi on sosiaaliturvamaksuja, jotka muodostavat tietyn ongelman. Tältä osin on keväällä valmistunut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön selvitys, joka toivottavasti johtaa joihinkin tuloksiin, mutta varsin pitkällä aikavälillä, valitettavasti.

Mitä tulee Suomen sisäiseen verolainsäädäntöön, viime keväänä tehtiin muutos, joka pyrkii siihen, että Suomessa ei joutuisi maksamaan suomalaisten olosuhteiden vuoksi enempää veroa kuin on tavallisilla suomalaisilla kansalaisilla maksettavana.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Mitä tulee siihen ed. Aittoniemen väittämään, että ei olisi hoidettu omia asioita ainakaan niiden pienituloisten eläkeläisten osalta, jotka ovat Ruotsista paluumuuttajina Suomeen tulleet, se ei pidä paikkaansa. Kyllä verotuksen ratkaisujen kautta on pidetty huoli siitä, että kaksinkertainen verotus on estynyt. Sen ongelmana nyt vain on se, että meillä on järjestelmä, joka merkitsee sitä, että sosiaaliturvamaksut tekevät tästä taakasta ikään kuin kohtuuttoman. Tätä asiaa nyt on selvitetty sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä, eikä se ole niitä asioita, joita verotuksen kautta voitaisiin hoitaa. Toivottavasti sekin tässä selviää, mutta ongelmanhan on tiedostettu ja sen hyväksi on tehty niitä asioita, joita Suomen puolelta yksipuolisesti on voitu tehdä.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Meksikon kanssa solmittavan sopimuksen mallinahan on toiminut Oecd:n laatima mallisopimus. Ongelma lienee se, aivan kuten ed. Sasi totesi, että Meksikon ja eräiden muidenkin maiden tilanne on se, että asianomaiset keräävät hyvin rajallisesti verotietoja, jotka kyllä ovat sitten esimerkiksi Suomen käytössä. Suomen pitäisi ryhtyä toimenpiteisiin nimenomaan Oecd:n puitteissa ja myös Euroopan unionin puitteissa, jotta niiden tietojen määrä, joita tämän kaltaisiin sopimuksiin sisällytetään, olisi suurempi ja kaikki Oecd:n jäsenmaat, muun muassa tässä tapauksessa Meksiko, keräisivät nykyistä laajemmin verotukseen liittyviä tietoja. Muussa tapauksessa on tavatto-

man vaikeaa täyttää itse asiassa verotietojen puutteesta johtuvia porsaanreikiä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että Meksiko ja Suomi ovat Oecd:n jäsenmaita. Oecd on suositellut verosopimuksien tekemistä jäsenmaiden kesken nimenomaan kaksinkertaisen tuloverotuksen välttämiseksi. Tällä sopimuksella saadaan aikaan se, että se myös helpottaa investointien tekemistä sopimusvaltiosta toiseen ja vahvistaa taloudellista yhteistyötä muutenkin.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ihan lyhyesti totean, että hallituksen edustajien taholta, myös ed. Alhon taholta, on tullut vastaus, että eläkeläisten verokohtelua on korjattu. Mutta asiat eivät ole tulleet korjatuiksi; kyllä näin on asia. Muun muassa sairausvakuutusmaksun osalta ongelmat ovat edelleen olemassa. Kyllä ruotsinsuomalaiset eläkeläiset ottavat näissä asioissa yhteyttä, ja he ovat täysjärkisiä ihmisiä, näkevät kukkarossaan ja pussissaan, mitä tapahtuu. Vaikka korjattu on, korjatuksi ei ole silti tullut.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Minulla olevien tietojen mukaan Oecd:ssä tällä hetkellä on valmistelutyötä, jolla pyritään lisäämään tietojen vaihtoa ja parantamaan tietojen vaihdon tasoa. Ministeri Skinnari osaisi varmaan kertoa siitä paremmin, kun hän oli jokin aika sitten Oecd:n kokouksessa. Yksityiskohtia en tunne, mutta tällainen hanke on vireillä Oecd:n puitteissa tällä hetkellä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Alhon puheenvuoron johdosta vain totean, että kyllä ennen kaikkea Ruotsista tulevien paluumuuttajien verotuksen epäoikeudenmukaisuuteen olisi jo tähän mennessä voitu puuttua hieman jämerämmin. Se menettely on nimenomaan se, minkä ed. Alho itse oikeastaan sanoi. Tulo- ja varallisuusverotuksen tai asteikkojen kautta on ylivoimaisen vaikeaa puuttua siihen ongelmaan, mikä on syntynyt. Kyllä se niin on, että lähinnä sosiaaliturvamaksujen kautta oikeudenmukaisuus voitaisiin, jos me täällä haluamme, toteuttaa näille paluumuuttajille. Se ei ole teknisesti ymmärtääkseni millään tavalla vaikeaa ja hankalaa. Viime kädessä on poliittisesta tahdosta kysymys.

Samaan aikaan sallimme sen, että täältä tuhannet muuttavat etelän aurinkoon eivätkä mak-

sa meille ollenkaan sotumaksuja, mutta käyttävät hyväksi meidän palvelujamme. Esimerkiksi tällaisen rinnastuksen esille noustessa tuntuu todella vähän kohtuuttomalta, että nämä paluumuuttajat maksavat tällä hetkellä aivan liian korkeaa veroa, korkeampaa kuin samalla tulotolla olevat suomalaiset maksavat vastaavista tuloistaan.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Se verotuksellinen epäkohta on tosiaanakin korjattu, ja jäljellä on sairausvakuutusmaksujen aiheuttama ongelma, jota ei ole voitu verolainsäädännön kautta hoitaa. Se, että tietävästi ei vielä ole asiassa saatu aikaiseksi mitään, johtuu siitä, että kysymys on aika periaatteellinen siinä, ketkä maksavat sairausvakuutusmaksua, voivatko Suomessa asuvat kansalaiset olla tässä suhteessa eri asemassa. Minunkin mielestäni olisi hyvä tietysti, että selvietyksillä olisi jokin määräaika, että voitaisiin tehdä johtopäätöksiä.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Aikaa olisi ollut ihan tarpeeksi. Tämä asia on otettu esille varmasti jo monta monta vuotta sitten ja koetettu saada siihen ratkaisua, mutta sitä ei ole tullut.

Huomaan vielä siitä, että jos Ruotsista kotimaahan palaavien eläkekohtelu paranee, sieltä palaa — väittäisin niin — jopa kymmeniätuhansia eläkeiässä olevia, kotimaahan palaamista haluavia. Ihmiset tosiaan osaavat laskea. Tässä on jopa sellainen tilanne, että Haaparannalla on sellainen suomalaisasutuksen alue, missä on jopa satoja ihmisiä odottamassa, että tämä asia hoituu, ja heti kun se hoituu, he tulevat kotimaahan, veromaksajiksi myös samalla.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Huomaan edustajille, että nyt on Suomen ja Meksikon välisestä sopimuksesta kysymys. Ed. Uotila ottanee huomioon tämän, kun käyttää puheenvuoron.

Ed. U o t i l a : Herra puhemies! Kansainvälistä verosopimuksista ja niiden tulkinnoista on kuitenkin kysymys. Huomaan vain, että eilen viimeksi oli eri puolueista, niin hallituksesta kuin oppositiostakin, olevia kansanedustajia tapaamassa ministeri Skinnaria juuri Ruotsin paluumuuttajaongelman vuoksi. Jälleen saimme lupauksia asiaan palaamisesta ja sen korjaamisesta, mutta toivottavasti korjauksia myös pian rupea tulemaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi leimaverolain eräiden säännösten kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 43/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1998 vp
Lakialoite 13/1997 vp
Toivomusaloite 56/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. **K i l j u n e n:** Arvoisa puhemies! Haluaisin hieman täydentää niitä huomioita, joita jo eilen tein tämän asian yhteydessä. Epäilemättä siihen, että leimaveroa on ylläpidetty Suomessa, on ollut fiskaaliset syyt.

Se, että se nyt poistetaan ja poistetaan nimenomaan ripeässä tahdissa, on erinomaista. Se on erityisesti tarjoamassa suurta helpotusta luotonottajille, ihmisille, joilla on suuria lainoja. He voivat tällä uudistuksella kilpailuttaa pankkeja.

Ensimmäisenä välittömänä hyötynä on tietysti se, että saadaan korkomarginaaleja alas. Vielä olennaisempi seikka, minkä pankkien kilpailuttaminen aikaansaa, on se, että luotonottajat, joilla on suuri velkariippuvuus perinteiseen pankkiinsa, josta yleensä on otettu asuntolaina, voivat siirtää luotot ilman leimaveroa sellaisiin pankkeihin, jotka tällä hetkellä laajentavat ja panostavat palveluun. Me näemme tällä hetkellä hälyttävän suuren ongelman pankkisektorilla, kun pankit tekevät tulosta sillä, että saneeraavat työntekijöitään ulos, tekevät tulosta sillä, että asiakkaat ovat jonoissa pankeissa. Leimaverolain poistumisen jälkeen voidaan luotot sijoittaa sellaiseen pankkiin, joka pyrkii laajentamaan konttoriverkostoaan ja panostamaan palvelun laatua ja sitä kautta hakemaan tulosta eli

ei tulosta sillä, että henkilökuntaa savustetaan ulos.

Ed. **S a s i:** Arvoisa puhemies! Vaikka hyvin ymmärränkin ed. Kiljunen kilpailuargumenttia, jossa hän on aivan oikeassa, ja myös sitä ongelmaa, joka sisältyy leimaverolakiin siinä suhteessa, että käytännössä luoton verotus kohdistuu vain markkamääräisiin luottoihin, haluan kuitenkin todeta sen, että kyseessä on taloudellisesti suhteellisen merkittävä asia. Valtion verotulot vähenevät noin 700—800 miljoonaa markkaa, mikä ei ole missään tapauksessa pieni summa.

Täytyy myös todeta se, että tällaisella luotonottoon kohdistuvalla verotuksella saattaa olla tiettyä finanssipoliittista merkitystä. Jos me katsoimme viime aikojen kriisejä eri maissa, hyvin tyypillistä niille on ollut se, että on otettu huomattavasti luottoja, joilla on rahoitettu kiinteistöjen ja muun omaisuuden hankintaa. Tällä tavalla varallisuusarvot ovat nousseet hyvin nopeasti, kunnes sitten on saavutettu lakipiste. Sen jälkeen varallisuusarvot ovat romahtaneet ja nuo luotot ovat muuttuneet niin sanotuiksi huonoiksi luotoiksi eikä niitä ole enää pankeille kyetty maksamaan, ja kaiken kaikkiaan seurauksena on ollut pankkikriisi.

Tietysti tällaisten kierteiden ehkäiseminen on tarkoituksenmukaista. En väitä, että minkään tyypillisillä luottoveroilla voitaisiin sinänsä ehkäistä tällaisen kriisin syntyä, mutta luulen, että jonkin tyyppinen hillitsevä elementti voitaisiin luoton verotuksella tällaisissa kriisiolosuhteissa luoda tai kriisien syntymisen ehkäisemiseksi.

Muun muassa tästä syystä valiokunnan mietinnössä on lausuma, jossa todetaan seuraavasti: ”Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää, voitaisiinko luotonottoon kehittää sellainen veroelementti, jonka tarvittaessa tapahtuvalla käyttöönnotolla voitaisiin hillitä paikallisen inflaatiokierteen syntyä ja varallisuusarvojen epärealistista kohoamista ja tavalla, joka turvaa rahoitusmarkkinoiden neutraalisuuden ja olisi euroalueelle soveltuva.” Toivon, että hallitus tehoaakasti ja nopeasti tutkii tämän lausuman velvoitteen.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. **I h a m ä k i:** Arvoisa puhemies! Tämän lain peruste on kotimaisten luotonantajien kil-

pailuhaitan poistuminen varsinkin, kun siirrytään yhteisvaluuttaan. Tietysti lainanottaja tällä saa myös korkomarginaaleja alas, millä on merkitystä.

Tämä on itse asiassa takautuva laki, sillä viimeinen tämän veron suorittamisvelvollisuus on 29 päivä huhtikuuta 1998, minkä jälkeen ei tätä leimaveroa ole enää peritty, vaikka laki nyt vasta säädetään. Jos esitys olisi viivästynyt, olisi se johtanut spekulatioihin ja häiriöihin. Kuten jo sanoin, tällä todella tasoitetaan kilpailutilannetta suomalaisten pankkilaitosten hyväksi.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Esitys sinänsä on hyvä, mutta en malta olla mainitsematta tässä yhteydessä sitä, että kun runsas vuosi sitten valtiovarainministeri Arja Alho esitti tämän suuntaisia ajatuksia, hänet tyrmättiin aika rajusti, vaikka tiedettiin, että Suomi on viimeisimpiä Euroopan maita, joissa tämän kaltainen leimaveromenettely on olemassa. Nyt tämä asia poistuu ja ehkä Alhonkin esitys saa sille kuuluvan arvon.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Leimaveron poistuminen tulee varmasti lisäämään pankkien välistä kilpailua. Sehän on asiakkaille tietysti pelkästään hyvä asia.

Mutta mitä kilpailu vaikuttaa pankkeihin, lie nee toinen asia. Pelkään sitä, että kun korkomarginaalit ovat pienet eli sieltä kautta tuotto on pieni jo nyt, pankit joutuvat etsimään tuottoja jostakin muualta, sijoitus- ym. toiminnasta. Tämä ei välttämättä sitä kautta ole hyvä vaihtoehto.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Osittain vastauspuheenvuoronomaisesti ed. Sasille: Hän pohdiskeli sitä, että nimenomaan verotuksellisilla järjestelyillä voitaisiin hillitä luotonantoa tilanteessa, jossa luottomarkkinat syystä tai toisesta ylikuumenevat. Minun nähdäkseni meillä täytyy olla muita keinoja, joilla hillitsemme luotonantoa. Siihen tietysti vaikuttaa yleinen korkokanta ja myös se, että huolellisesti katsotaan luottojen vakuudet ja tähän kiinnitetään huomiota. Pidän kyllä verotusta vähän keinotekoisena nimenomaan luotonannon hillitsemisessä.

Ed. S j ö b l o m : Arvoisa puhemies! Suomessa tapahtui pankkiromahdus siitä huolimatta, että meillä oli leimavero. Vertaus muihin maihin ei ehkä ole osuva silloin.

Minusta tässä kilpailuhaitan poistuminen on erittäin merkittävä asia. Kun täällä on tullut esiin, että valtion tulot vähenisivät, niin valtion verotulot kokonaisuudessaan eivät pienene, koska tämä lisää taloudellista aktiviteettia.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen täällä viittasi siihen, että korkokantaa voidaan käyttää luotonannon hillitsemiseen. Tilanne kuitenkin muuttuu ensi vuoden alussa sillä tavalla, että meillä on Euroopan keskuspankki, joka määrittelee korot, ja pelkään pahoin, että jos Suomessa syntyy paikallinen inflaatiokierre, Frankfurtissa ei ajatella Suomen olosuhteita, vaan ajatellaan yleiseurooppalaisia olosuhteita. Siitä syystä voidaan sanoa, että jos inflaatiokierre ei ole yleiseurooppalainen vaan pelkästään Suomea koskeva, korkopolitiikasta ei saada apua.

Mitä sen sijaan tulee vakuuksiin, siinä ed. Kiljunen on oikeassa, että asettamalla erittäin tiukat vakuusvaatimukset luotonottoa voidaan tarkoituksenmukaisella tavalla hillitä, mutta mielestäni on syytä etsiä myös muita toimia. Olennaista tällaisessa tilanteessa on se, että veroelementin, jos sitä käytetään, tulisi olla joustava. Sitä ei välttämättä tarvitse normaaliolosuhteissa käyttää, mutta olosuhteissa, joissa tällaisia uhkia on, sillä annettaisiin tietty signaali luotonottajille, että tilannetta ei pidetä terveenä, ja tällä signaalillakin pyrittäisiin suurempiin vaikutuksiin kuin pelkästään sillä kustannustekijällä, joka tuohon liittyisi.

Toki pidän erityisen tärkeänä sitä, että tämän jälkeen on helpompi vaihtaa pankkia. Haluan korostaa sitä, että pankit perivät myös toimenpidepalkkioita antaessaan luottoa, ja pelkään pahoin — toivon, että näin ei käy — että pankit nostavat luottoon kohdistuvan veron poistuessa omia toimenpidepalkkioitaan. Toivon, että myös kuluttajaviranomaiset seuraavat tarkasti, että todellakaan nämä palkkiot eivät nouse.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Juuri siihen samaan, mihin ed. Sasi lopuksi viittasi, ajattelin sanoa myös, että se vaara on nyt ilmeinen, että pankit, kun valtio luopuu tästä verosta, nostavat jo aika korkeita niin sanottuja lainan nostamiskuluja ja tätä kautta se hyöty, mikä kuluttajalle, lainanottajalle, tästä valtion veron poistamisesta saattaa syntyä, voisikin mennä pankkien katteisiin. Vielä on sekin vaara myös mielestäni olemassa, mihin ed. Sasi myös viittasi, että kilpailu pankkien välillä ei kuitenkaan koske niiden omien kulujensa kattamiseksi

perimiä maksuja. Eli saattaapi olla hyvin suuri vaara, että jonkinlainen kartelli kuitenkin on ja maksut pidetään sitten entistä korkeammalla tasolla, kun valtio antaa siihen nyt hieman mahdollisuutta. Toivottavasti näin ei käy.

Tämä esitys on sinänsä hyvä, että näistä veroista tällä tavalla pyritään luopumaan, mutta valtio siinä tietysti kärsii, ja se on ongelma. Historiallinen tämä päätös on siinä mielessä, että tämä on ensimmäinen selkeä askel verotuksen harmonisointiin, johon Emu johtaa väistämättä, ja se on Suomen sosiaaliturvan rahoitukselle ja yhteiskunnan toimivuudelle, palvelujen ylläpitämiselle, jatkossa vakava uhka.

Ed. E l o : Puhemies! Minusta tuntuu kyllä siltä, että ed. Sasin täällä esille ottama valiokunnan kannanotto on jonkin verran hätävarjelun liioittelua. Minä yhdyin kyllä ed. Sjöblomin näkemykseen siitä, että esimerkiksi, kun ajatellaan, mitä tapahtui kymmenen vuotta sitten Suomessa pankkikriisin osalta, kyllä se tapahtui siitä huolimatta, että meillä leimaverot oli olemassa. Me olemme ilmeisesti samanlaisen kuplan kynnyksellä tässä pörssikurssien osalta, kun ulkomaista rahaa on tulvinut tänne siinä määrin kuin sitä nyt on ollut eli kun suurin piirtein puolet Suomen pörssiomaisuudesta on jo ulkomaisten hallinnassa. Tämä tietysti on omalta osaltaan aiheuttamassa tätä kuplaa.

Mitä tulee, puhemies, pankkien tilanteeseen, mehän kaikki tiedämme, että siitä huolimatta, että talouskasvu on suhteellisen voimakasta, luotonotto ei ole kovin voimakkaasti lisääntynyt. Pankit eivät kovinkaan paljon elä siitä, että ne antavat luottoja. Marginaalit ovat hyvin pienet tällä hetkellä, niin kuin ed. Sasikin varmasti tietää.

Pyytäisin lopuksi, puhemies, ed. Sasia tutustumaan esimerkiksi Aasian pankkikriisiin ja Venäjän kriisiin todellisiin syihin. Ne ovat siinä, että poliittinen vakaus puuttuu, puuttuu poliittinen demokratia, puuttuvat ihmisoikeudet. Uskoisin, että sieltä lähtevät aina todelliset kriisien syyt. Tosin meilläkin omassa taloushistoriassamme on kyllä muitakin syitä, mutta tuntuu, että tämän hetken syyt ovat aivan keskeisesti poliittisen vaikeuden ja ihmisoikeuksien puute.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Jossain määrin menee teoreettiseksi keskustelu ed. Sasin kanssa siitä, millä hillitellä luotonantoa ylikuumenemistilanteessa. On tietysti aivan totta, että keskuspankkikorko tulee Emu-alueella määrittä-

mään Euroopan keskuspankin toimesta, ja ed. Sasi on huolissaan siitä, että tällöin korkopolitiikasta ei ole apua, jos Suomessa tapahtuu paikallista inflaatiokierrettä. Ed. Sasi ilmeisesti tarkoittaa, että Suomessa tapahtuu kansallinen inflaatiokierre. Näin minä ymmärsin.

Jos puhumme paikallisesta inflaatiokierteestä, siitä voidaan puhua kirjaimellisesti, sillä niin on ollut tilanne tietysti Suomessa aikaisemmin. Meillä on ollut tietysti keskuspankki, joka on vastannut yleisestä korkokannasta, ja meillä on kansantaloudessa ollut paikallisia inflaatiokierteitä. Niiden kanssa on jouduttu tulemaan toimeen, ja näiden ilmiöiden kanssa me joudumme nyt tietysti tulemaan kansallisessa mitassa toimeen, kun olemme osana Euroopan keskuspankkia. Ongelma ei ole tässä sen kummallisempi.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! 80-luvulla, kun rahamarkkinat eivät vielä olleet vapaat, leimaverot oli sikäli paikallaan, että pankkien korkomarginaali oli noin 4—5 prosenttia eli keskuspankilta sai 4 prosentilla rahaa, pankki myi ulos sen 8 prosentilla. Kaikki pankit voivat hyvin semmoisessa tilanteessa. Oli varaa pitää 30 000 työntekijää enemmän kuin nyt.

Kun rahamarkkinat vapautuivat 80-luvun lopussa, kansainvälinen pankkikilpailu aiheutti sen, että pankin korkomarginaali jäi alle 1 prosentin, ja tällä hetkellä se on 0,2—0,5 prosenttia. Jokainen hyvin ymmärtää, että aivan turha täällä on puhua siitä, että luottojen kysyntä vilkastuu jnp. ja että tämä leimaveron laskeminen on negatiivinen toimenpide. Päinvastoin se on erittäin tärkeä. Ennen leimaverot eli 1,5 prosenttia korvasi inflaatiokorotuksen silloin, kun eivät rahamarkkinat olleet vapaat. Valtio otti välistä siitä 4—5 prosentista yhteiskunnalle leimaveron. Nyt on eri aika. Jos me haluamme, että asuntotuotanto vilkastuu ja ensiasunnon ostajalle on edulliset lainamarkkinat, niin kuin nyt on kansainvälisen rahakilpailun takia, leimaverot ehdottomasti pitää poistaa. Tämä on minun sanomani teille.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Minä olen ed. Kuosmasen kanssa samaa mieltä, eli tällä lisätään taloudellista toimeliaisuutta. Missään tapauksessa ainakaan niitä kynnyksiä ei ainakaan tässä vaiheessa ole syytä korottaa tai pitää ennallaan, eikä semmoista ylikuumenemisen vaaraa siinä mielessä tällä hetkellä ainakaan

vielä ole olemassa. Toivottavasti syntyy uusia työpaikkoja myös tätä kautta.

Mutta pankkien väliseen kilpailuun liittyen kyllä uskon kuitenkin, jotta jos suomalaiset pankit, rahalaitokset, eivät lähde kilpailemaan keskenään, niin se tekee kyllä sen, että tänne tulee ulkomaisia pankkeja, jotka tulevat vieämään asemaa. Kyllä minä uskon, että tässä markkinatalousmekanismissa kuitenkin kilpailu on se, joka vetää ylimääräisiä katteita sieltä pois. Tällä hetkellähän, kun on lukenut tilinpääöstietoja eri pankeista, pankit voivat suhtu-koht hyvin, jotta se vaara lienee aiheeton, jotta tämä valuisikin sitten lisäliksoina, toimitusmaksujen korotuksina, pankeille. Niin ainakin tuntuisi.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Erinomainen asia, että sosialidemokraattien puoleltakin on alkanut löytyä kannustusta omistusasuntojen hankkimiseen, kun välillä oli niin, että ei minikäänlaisia helpotuksia saaneet edes nuoretparit oman asunnon hankkimiseen. Nyt leimaveron poisto on vain pieni kädenojennus siihen suuntaan, että nuoret-perheet saisivat hankituksi asunnon itselleen.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Pankit menestyvät tällä hetkellä osake- ja kiinteistökaupalla. Ne eivät oikeastaan pankkilaitoksia enää olekaan vanhaan järjestelmään verrattuna, koska korkomarginaalit ovat tavattoman pienet. Jos pankit ajetaan vielä tällä systeemillä veriseen kilpailuun keskenään, niin nehän myyvät vaikka tappiolla rahaa tapellessaan asiakkaista. Silloin ruvetaan taas katsomaan sitäkin, kuinka pankit pysyvät pystyssä, kun se on kuitenkin osa suomalaista rahoitusjärjestelmää. Kukaan ei ole kuitenkaan puhunut siitä.

Ed. Sjöblom arveli, että koriin tulee rahaa taloudellisen kasvun myötä. Oliko se nyt miljardi markkaa vai mitä tässä arvellaan vuodessa menetettävän? Miljardi on Hessun pussissa, niin kuin sanotaan, aikamoinen raha, vaikka tänä päivänä heittelemme niitä joka puolelle. Vaikka otetaan 10 miljardia vuodessa lisää velkaa, niin heitellään joka puolelle, miljardi sinne, miljardi tänne. Mutta miljardillakin on aikamoinen merkitys, millä se taas korvataan ja korjataan tässä yhteiskunnassa, mistä saadaan se tulo.

Olen realistisi siinä mielessä, että vaikka ymmärrän lainanottajien eduksi kilpailuttaa pankkeja ja mennä koroissa miinuspuolelle, niin miten

pankkien sitten käy. Pankkien epäonnistumisen takia tässä on karvaat maksut maksettu viime vuosien aikana.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Hie-man ihmetytti ed. Rehnin tulkinta siitä, että sosialidemokraatit olisivat olleet esimerkiksi nuorten omistusasuntojen hankkimista vaikeuttamassa. En ole ymmärtänyt, että tämä näinpäin on tapahtunut. Olemme päinvastoin kyllä olleet huolissamme siitä, että vuokra-asuntotuotantoa ei ole riittävässä määrin tässä valtakunnassa osattu rakentaa ja antaa vähävaraisillekin ihmisille mahdollisuuksia tätä kautta asialliseen asumiseen. Näinpäin tämä ymmärtääkseni on tapahtunut.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Minäkin pyysin puheenvuoron ed. Rehnin puheenvuoron johdosta, koska hän antoi aika omituisen kuvan sosialidemokraateista. Kun katsoo tätä kansanedustajaporukkaa ja demarien äänestäjäporukkaa, niin kyllä sillä hyvin paljon omistusasuntoja on. En usko, että sellaista mielikuvaa edes kukaan voi kuvitella synnytetävän siinä mielessä kuin ed. Rehn antoi ymmärtää, että heistä tulisikin sitten porvareita, kun saavat oman asunnon. Kyllä he äänestävät demareita senkin jälkeen vielä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Niin SDP:n kuin monien muidenkin puolueiden suomalaiset haluavat hyvin mielellään ikioman kodin, vaikka muunlaisia puheenvuoroja välillä on täällä kuulunut. Vuokra-asuntotuotantoa on meillä ylivoimaisesti suosittu viime vuosina, ja on erinomaisista, että sitä on niillä paikkakunnilla, joille on ollut runsaasti muuttoliikettä. Varsinkin tänä päivänä, kun työsuhteet ovat lyhyitä, ilman muuta vuokra-asuntojakin tarvitaan, en ollenkaan kiellä sitä. Mutta se kyllä on monessa puheenvuorossa aikaisemmin täällä kuulunut, että halutaan vain vuokra-asuntoja tai ainakin voimakkaasti, pääsääntöisesti. Mutta hyvä, että tämä tasoittuu nyt.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättäneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 65/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö 7/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Tiisanen: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys n:o 65 on merkityksellisempi kuin ehkä äkkipikaa tulisi huomanneeksi. Puhutaan Oikeusturvakeskuksesta ja sen tehtävien laajentamisesta hyvin oleellisella tavalla. Perusteluissa viitataan, aivan oikein, siihen, että kantelut ovat lisääntyneet. Terveystieteiden lisäksi sosiaalisektorilla on tullut voimakkaasti mukaan, eikä ole viranomaistahoa, joka pystyisi näihin tarpeisiin ammattitaitoisesti vastaamaan. Lakimuutosta vaaditaan, jotta pysytään yksityistapausten, yksittäisten ihmisten asioita, Oikeusturvakeskuksessa myös sosiaalipuolelta käsittelemään. Tämä hoidetaan niin, että todetaan viraston hoitavan sille asianomaisen ministeriön määräämiä asioita, mikä luo oikeudellisen pohjan tälle tilanteelle.

Arvoisa puhemies! Haluaisin viitata muutama asiaan, ensinnäkin siihen, että varmasti tulevaisuudessa kantelut tulevat lisääntymään terveydenhoidon puolelta erityisesti. Sosiaalipuoli on hyvin voimakkaasti yhteenhitsautunut terveydenhoidon kanssa uuden mallisten hoitoketjujen perusteella, potilaiden ja asiakkaiden, etenkin vanhempien ihmisten, kuten veteraanien, terveydenhoidon järjestämisen kautta. Samalla kun tiedämme terveydenhoidon ja sairaanhoidonkin olevan yhä suuremmissa ongelmissa, kantelut tulevat lisääntymään, ja sitä kautta myös näitä tehtäviä tulee entistä enemmän.

Toinen asia Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lainmuutoksen yhteydessä asiantuntijatehtävien kohdistaminen myös yksityissektorille. Näin ollen salassapidon ongelma

tulee yhä keskeisemmäksi asiassa. Tässähän todetaan, että Oikeusturvakeskus voi tehdä sopimuksia viranomaisten lisäksi myös yksityisten henkilöiden kanssa ja tällä tavalla toteuttaa asiantuntijatehtävää. Taas toisaalta todetaan, että eri toimijatahot muun muassa terveydenhoidon puolelta ovat velvolliset antamaan tarpeelliset tiedot ja selvitykset sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään. Näin intimiteetti, yksityisen ihmisen oikeus omien henkilökohtaisten tietojensa hallintaan ja tarvittaessa niiden pitämiseen luottamuksellisina, joutuu varmasti melkoisen käytännön arvioinnin kohteeksi. Käytäntö osoittaa, tapahtuuko niin, että intimiteettiä ei rikota ja salassapito julkisuuden suuntaan säilyy.

Arvoisa puhemies! Halusin toisessa käsittelyssä nämä asiat vielä tuoda esiin, koska olin estynyt ensimmäiseen käsittelyyn osallistumasta.

Edustajat Kemppainen ja Kuisma merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Hysäjä: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityshän perustuu laajentuneisiin tehtäviin, joita Suomi kansainvälisten sitoumusten ja laajempien kansainvälisillä foorumeilla esiintymisien vuoksi on tehnyt, muun muassa juuri ihmisoikeusasioihin liittyvät tehtävät, ja tässä toiminta myös laajentuu sosiaalipuolelle. Kuten ed. Tiisanen jo totesi, onhan luontevaa, että asiat kytketään nimenomaan Terveydenhuollon oikeusturvakeskukseen.

Viimeaikaiset tapahtumatkin ovat osoittaneet, että on tärkeää saada lisää resursseja juuri tälle puolelle. Valiokunta totesikin, että ilman lisäresursseja Oikeusturvakeskus ei varmasti uusista tehtävistä selviydy, joten uusia virkoja sinne on varmasti odotettavissa, kantelut lisääntyvät.

Täytyy myös muistaa, että meillähän juuri hiltajattain perustettiin täällä eduskunnassa terveydenhuollon eettinen toimikunta, joka myös liikkuu vähän samalla foorumilla eli ottaa juuri kantaa terveydenhuollon etiikkaan, mutta Oikeusturvakeskus tietysti toisen tyyppisesti. On hyvä, että tämä esitys on nyt menossa läpi ja että näihin asioihin yhteiskunnassa kiinnitetään yhä laajempaa huomiota.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! On tietysti hyvä, että tehostettu laillisuusvalvontaelin on olemassa. Niin kuin käytännössä on voitu

havaita, lastensuojeluun liittyvät asiat ovat hyvin paljon lisääntyneet, ja niistä yksittäisille kansanedustajillekin tulee varmasti aika paljon kirjeitä.

Eräs asia, joka, arvoisa puhemies, kiinnittää huomiota, on se, että kun tämän lakiesityksen perusteella perustetaan yksi uusi virka, niin kustannuksiksi arvioidaan noin 500 000 markkaa vuodessa. Toivon mukaan tämä henkilö, joka virkaan palkataan ja tällaista arvokasta työtä tekee ja siitä aiheutuu veronmaksajille tällaiset kustannukset, työssään myös olisi objektiivinen ja täyttäisi ne toiveet, mitä eduskunnassa ainakin edellisissä puheenvuoroissa on esitetty.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelut 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Lakialoite laiksi tapaturmavakuutuslain 4 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 38/1998 vp (Pentti Tiusanen /vas)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

E d. T i u s a n e n : Arvoisa herra puhemies! Tämän lakialoitteen tausta on minun ammatissani, siinä että toimiessani lääkärinä, kirurgina, olen toistuvasti joutunut sen asian kanssa tekemisiin, että tapaturman satuttua potilaan tai asiakkaan tai vakuutetun oikeusturva ei mielestäni toteudu. Kun asiaa on peräänkuulutettu, niin syy on laissa. Laki on sillä tavalla tehty ja rakennettu, että siellä on varsin laaja harmaa vyöhyke, jolla alueella lähinnä tapaturmavakuutusyritykset, vakuutusyhtiöt, ovat hallitsijoina.

Lakimuutos koskee tapaturmavakuutuslain 4 §:ää, johon lisätään alamomentti d, jonka luen nyt kokonaisuudessaan:

”Työtapaturmalla tarkoitetaan tässä laissa tapaturmaa, joka aiheuttaa vamman tai sairauden on kohdannut työntekijää: - - d) altistukseen tai altistuttuaan vaarallisille työssä esiintyvillä tekijöillä, säteilyllä, melulla, värinällä, ergo-

nomisille haittatekijöille, palo- ja räjähdysvaaralle, loukkaantumisen ja vammautumisen vaaralle, fyysikaalisille tekijöille kuten terveydelle vaaralliselle pölylle sekä kemiallisille ja biologisille altisteille ja saadessaan työperäisen vamman tai sairauden, katsotaan hänelle vamman tai sairauden aiheutuneen edellä mainituista haittatekijöistä, ellei ole painavia lääketieteellisiä syitä, jotka osoittavat todennäköisemmän syyn sairau-delle”.

Arvoisa puhemies! Tämä ei tietenkään ole mitään yksinkertaista tekstiä, mutta ei asiakaan todella ole yksinkertainen. On haluttu tuoda lakiin nimenomaan nimettynä ne erilaiset työtapaturmaan johtavat tilanteet, jotka ovat tällä hetkellä kiistakysymyksiä. Otetaanpa vaikka kemialliset ja biologiset altisteet. Ei tietenkään ole kyse mistään kovin yksinkertaisesta asiasta. Muun muassa homepöly-ympäristö — tässä tapauksessa se on nimenomaan työpaikka, kun työtapaturma tulee kysymykseen — aiheuttaa tietysti varsin paljon vakuutusyhtiöiden puoleltakin kritiikkiä sillä tavalla, eikö altistumista voisi tapahtua vaikka kotonakin. Näin varmasti on, että esimerkiksi biologinen altistuminen homepölylle voi tapahtua sekä että. Mutta lääketieteellisen näytön taakka sen suuntaan, että kysymyksessä on muu kuin työpaikan homepölyn aiheuttama sairastuminen ja vammautuminen, on työnantajan lakisääteisen vakuutuksen hoitavan vakuutusyhtiön puolella. Tässä on hyvin oleellinen ero nykytilanteeseen nähden. Nykytilanteessa potilas, vammautunut, joutuu itse nimenomaan osoittamaan, että kysymyksessä on työtapaturma tai sen laajennus, ammattitauti, eikä toisinpäin. Näin ollen ollaan menossa ikään kuin uuteen tilanteeseen tämän lakialoitteen myötä. Siinä täsmennetään työtapaturman käsitettä ja toisaalta vastuuta siirretään tapaturmavakuutusyhtiöille vahingoittuneen puolelta.

Aloitteessa on varsin laaja perusteluosa, jossa asiaa käydään lävitse. Samalla haluan viitata vielä siihen, että veteen piirretty viiva tapaturman ja toisaalta ammattitaudin välillä on pyritty ylittämään niin, että nykyinen varsin tiukasti eriyttävä laki muuttuisi 4 §:n osalta sellaiseksi, että se pitäisi myös omassa hallinnassaan tai vaikutusalueellaan aluksi mainitsemani harmaan vyöhykkeen.

E d. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Pidän ed. Tiusasen aloitetta hyvänä ja toivon, että asianomainen valiokunta ottaa siihen myönteisen kannan ja aikanaan tuo ehdotuksen tänne saliin. Nimenomaan tämä aloite antaa työnteki-

jälle oikeutta sellaisessa tilanteessa, jossa työolosuhteet osoittavat selkeästi, että altistumisella on ollut mahdollisuus tapahtua, mutta usein paikalliset lääkärit eivät pysty todistamaan, että sairaus on juuri siitä ja siitä altistumisesta aiheutunut. Todettakoon, että tässä tapahtuu ikään kuin todistustaakan kääntäminen, koska aloitteessa esitetään, että mikäli on altistunut, niin kuin työolosuhteet osoittavat — esimerkiksi eräs mies sai ämpärillisen bentseeniä päälleen ja tuli vammautuneeksi loppuikäseen — tulisi vakuutusyhtiön todistaa, että lääketieteellisesti katsoen sairaus ei ole voinut siitä asiasta syntyä. Jos ei todistelua suoriteta, olisi tapaturma selviö. Tällöin on enemmän asiantuntijoita käytettävissä varmasti vakuutusyhtiöllä, joka tämän asian ratkaisee.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Harvemmin on ollut tilanteita, että voin yhtyä ed. Tiusasen tekemiin esityksiin ja kannanottoihin, mutta tämä esitys on mielestäni erittäin perusteltu.

Arvoisa puhemies! Henkilökohtaista kokemusta sain hoitaessani erästä asiaa pari vuotta sitten, kun oli kyse Tielaitoksen palveluksessa olleesta henkilöstä, joka oli kemiallisilla aineilla joutunut puksaamaan liikennemerkkejä ja altistunut sen seurauksena niille kemiallisille aineille, joita liuottamisen yhteydessä haihtui. Se prosessi oli pitkä ja vaivalloinen, kun vastassa oli valtion laitos eli Tielaitos. Onneksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä pystyttiin viemään asia onnelliseen loppuun. Kyse nimenomaan siinä tapauksessa oli siitä, että työntekijän itse piti pystyä näyttämään se, että hän on tavallaan siinä työssä vammautunut ja että kyseessä on ikään kuin ammattitauti. Täältä osin ed. Tiusasen lakialoite on aivan oikeaan osunut, eli todistustaakan kääntäminen on oleellinen asia.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Olen itse hammaslääkärin työssäni törmännyt lukemattomia tapaturmavakuutuslaissa ja pitkällisiin ja hankaliin prosesseihin, joissa todellakin useimmiten, jos voi käyttää sanaa ”häviöjä”, häviöjä on ollut potilas, jota olen hoitanut. Muistuu ihan mieleen esimerkki sokerileipurista, joka altistui nimenomaan sokeripölylle. Kariessairaudet lisääntyvät räjähdysmäisesti, kun alalle tulee ja altistuksen saa. Nämä ovat olleet vaikeita ongelmia näyttää, että näin on tapahtunut altistus, joten tässä mielessä katson, että ed. Tiusasen aloite on ihan asiallinen. Tietysti toivon, että se saisi valiokun-

nassa arvoisensa käsittelyn ja että kuunneltaisiin asiantuntijoita ja katsottaisiin, olisiko vielä muuttamisen varaa kyseisessä pykälässä, mutta näin äkkiseltään tämä tuntuu ihan asialliselta ja hyvältä.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Niistä asioista, joista ed. Tiusanen on tehnyt lakialoitteen, on puhuttu salissa lukemattomia kertoja ja todettu ongelmaakohtia erinäköisten esimerkkitapausten valossa ja monien muiden lakien yhteydessä. Nyt ed. Tiusanen on pannut toimeksi hyvän asian puolesta. Minusta tämä on kannatettava asia monessakin mielessä, koska tässähan lisätään ihmisen oikeutta, työntekijän oikeutta, siinä mielessä, kun näyttö on ollut aika vaikeaa sen henkilön osalta, joka on anonut korvauksia. Nyt vakuutusyhtiö rikkaampana ja isommat voimavarat omaavana laitoksena joutuisi todistamaan tämän, jos ei hyväksy jotakin asiaa, mitä asiantuntijat ovat todenneet.

Siinä mielessä tämä on hyvä asia, samaten luettelo, joka pykälään on laitettu. Tässähan on osin vanhaa, osin uutta, mutta merkittävä on häivytyksen, että häivytetään tavallaan äkillisen, ennalta arvaamattoman tapahtuman eli tapaturman ja ammattitaudin raja. Minusta tämä on oikein hyvä, ja siihen välimaastoon toivon mukaan ei jää enää katveita. Toivoisi nyt — ketkä ovat asioimassa valiokunnassa — että vaikka tässä ei ole kuin yksi nimi alla, tällä asialla olisi kuitenkin painoarvoa, ei nimien määrällä.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Käsitelyssä oleva lakialoite, niin kuin monet ovat todenneet, on ihan asiallinen ja hyvä. Tiedän asian aiemmasta työkokemuksestani. Olen joutunut muutamia kertoja selvittämään työperäisten sairauksien toimenpiteitä ja niistä johtuvia seurauksia ja todennut sen, että siinä on riittävästi ongelmia tämänhetkisessä tilanteessa. Esimerkiksi nivelvammojen, olkoot vaikka selässä taikka raajoissa, näyttäminen työperäisiksi vammoiksi tai sairauksiksi on ollut äärettömän vaikeaa. En tiedä, kuinka pitkälti lakialoite tähän pystyy vaikuttamaan. Ongelmaksihan edelleenkin tietysti jää se, että ainahan ihmiset loppujen lopuksi ratkaisevat, mikä on työperäistä ja mikä ei. Sehän ei tietysti millään lainsäädännöllä suoraan ole ulosvedettävissä. Joka tapauksessa käynee niin, että jos laki tällaisenaan tai vaikkapa vähän tarkennettunakin vielä hyväksytään, se tulee kuitenkin tämänhetkistä käytäntöä tarkentamaan, ja se on tietysti erittäin hyvä asia. Toi-

von, että valiokunnassa otettaisiin tämä asia ihan vakavasti esille.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Me olemme täällä näin vaalien lähestyessä kauhean sosiaalisia ja kehuskelemme lakialoitteen kuin lakialoitteen. Ed. Tiusasen lakialoitteesta voi sanoa pelkkää positiivista. Hän ajattelee sosiaalisesti ja on ammatti-ihminen. Siinä mielessä tämä on periaatteessa hyvä, mutta kyllähän totuus on se, että kun näyttövastuu menee vakuutusyhtiölle, siellä on amitsioonia näyttää, että asia on toisin kuin esitetään. Toisin sanoen vähän tulee mieleen Tuntemattoman sotilaan alikersantti Lahtinen, että herrat lyövät sellaiset parakraavit eteen, ettei sun voi olla nälkä. Tässäkin tapauksessa vakuutusyhtiöt lyövät sellaiset parakraavit eteen, ettei ole voinut tapaturma syntyä altistuksesta. Kyllähän tilanne on tämä.

Tässä on nyt vähän samanlainen tilanne tietysti kuin työkyvyttömyyseläkeasiassa, josta on aikaisemmin puhuttu, että sillekin puolelle voisi asettaa sellaisen velvoituksen Kansaneläkelaitoksen puolelta, että heidän on systemaattisesti todistettava toisin kuin lausunnon antava lääkäri. Hekin siihen pystyvät.

Tämä on hyvä ajatus kauniista tulevaisuudesta, ed. Tiusanen, mutta ei siinä mielessä mitään merkitystä, vaikka menisi läpikin. Vakuutusyhtiöillä on keinot, millä ne näyttävät, että Mikolla on pää, vaikka väitetään, ettei ole.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Lukuisat puheenvuorot olivat ihan hauskaa kuultavaa, miellyttävää. Ed. Aittoniemelle toteaisin, että ei varmasti sellaista lakia pystytä säätämäänäkään, etteivät vakuutusyhtiöt pyri osoittamaan oman etunsa mukaisia näkökulmia ja näkökantoja asioissa. Nyt kysymys on lähinnä siitä, menevätkö nämä näkökulmat ja näkökannat lävitse ja tuleeko niistä lopullinen ratkaisu. Tämä laki tällä tavalla, toisin kuin nykyinen käytäntö, kuitenkin luo sen tilanteen, että eivät vakuutusyhtiöiden kannat ehkä niin paljon mene läpi kuin tähän saakka.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti vielä tapaturmalakiesitykseen. En tiedä, saadaanko tällä kuntoon sellainen asia, joka on ollut ongelma. Vaikka käsivamma on olemassa, joka on tullut tapaturman seurauksena, sitten vakuutusyhtiöt ovat sopineet keskenään eräästä menettelystä, että sellainen ja sellainen vamma paranee esimerkiksi kuudessa kuu-

kaudessa. Vaikka lääkäri toteaisikin, että se on entistä vammaa eikä se ole parantunut, siitä huolimatta vakuutusyhtiöt tällaista omavaltaista menettelyä käyttäen lopettavat korvauksen. Tällaisia tapauksia on monia valitusasteissa menossa ja ilmeisesti on jopa hyväksytytkin; tällainen menettely on käytössä. Sen takia tämä on vähän omituinen rajatapaus. En tiedä, saadaanko ed. Tiusasen aloitteella mahdollisesti, vaikka tämä menisi nyt läpikin, se asia kuntoon.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti: Ei varmasti lakialoite nimenomaan hallitse sitä aluetta, jonka ed. Lahtela otti esille, mutta sen alueen hallinta taas on useimmiten kiinni siitä, että alkuperäisten E-lausuntojen, joita lääkärit kirjoittavat ihan alkuvaiheesta alkaen, pitäisi olla sillä tavalla hyvin muotoiltuja, että ne eivät ole mitään rutiinipapereita vaan ottavat aina jokaisen erityistilanteen huomioon. Luunmurtuma saattaa joissakin tilanteissa vaatia parantuakseen 12 viikkoa, toisessa tilanteessa 6 viikkoa. Tämän aikavälin selvittäminen hoitavan lääkärin kannalta on ensisijainen. Se on tietysti toinen asia kuin tapaturman luonteen päättäminen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

6) Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 43/1998 vp (Liisa Hyssälä /kesk ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hysäjä: Arvoisa puhemies! Kymmenentuhannet omaishoitajat tekevät ympärivuorokautista ja raskasta työtä kotonaan kokonaan ilman palkkaa. Laskutavasta riippuen Suomessa hoidetaan kotona 50 000—60 000 laitospotilaista sairasta, vammaista tai dementoitunutta potilasta. Omaishoito säästää veromarkkoja jopa 8 miljardia markkaa vuodessa, eivätkä luonnollisesti kaikkia ne, joita tällä hetkellä hoidetaan kotona, mahtuisikaan mihinkään laitoksiin.

Kunnat maksavat omaishoidon tukea hyvin kitsaasti, eikä rahoja oteta talousarvioon tarvetta vastaavasti. Monessa kunnassa omaiset joutuvat jonottamaan tukea, kunnes jonkun jo tukea saavan hoitajan omainen kuolee tai joutuu pysyvästi laitokseen. Koko maassa lasketaan olevan noin 300 000 eri tavoin hoitoa tarvitsevaa sairasta tai vammaista kotihoidossa, eli joka seitsemännessä kotitaloudessa on tällainen hoidettava. Omaishoidon tukea maksetaan nyt noin 20 000 hoitajalle. Osa omaisista ei tiedä tuen mahdollisuudesta eikä osaa sitä näin ollen hakea, ja osa ei edes halua sitä hakea. Puolet omaishoitajista on 55 vuotta täyttäneitä. He ovat yleensä naisia. Viime vuosina näitä omaishoitajia on ryhtytty kannustamaan erilaisilla kurseilla. Kela muun muassa järjestää näitä kurseja.

Miksi tein tämän lakialoitteen, siihen minut kirvoitti lehtiartikkeli, jossa todettiin — tässä artikkelissa sattuu olemaan esimerkkikuntana Kitee, mutta se voisi olla myöskin jokin muu kunta — että Kitee alkoi vuoden alusta peria omaishoidon maksua kaupungin reilulta sadalta omaishoidetulta. Maksu on johtanut kummalliisiin tilanteisiin ja herättänyt pahaa mieltä raskasta omaishoitotyötä tekevissä. Esimerkiksi dementoitunut aviopuoliso joutuu maksamaan joka kuukausi omaishoidon maksua siitä hyvästä, että omaishoidon palkkiota saava omainen hoitaa häntä omassa kodissa.

Kiteellä sekä omaishoidon maksu että omaishoitopalkkio on kolmiportainen. Omaishoitajaa tuetaan kuukausittain 1 300:n, 1 800:n tai 2 300 markan suuruisella summalla, josta hoitajaa joutuu maksamaan verot. Tuki määräytyy luonnollisestikin hoidettavan vaativuuden mukaan. Hoidettava puolestaan joutuu maksamaan 200, 350 tai 500 markkaa kuukaudessa omaishoidon maksua kunnalle sen mukaan, kuinka vaativaksi hänen hoitamisensa on arvioitu.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on kummateltu tätä kuntien tapaa peria omaishoidon maksua ja on jopa sanottu, että se on koko omaishoitajärjestelmän vastainen. Se ei ole samassa kehityslinjassa avohuollon suosimisen kanssa. Stake sin vuonna 94 tekemän selvityksen mukaan silloin oli seitsemän kuntaa, jotka perivät omaishoidon maksua. Tässä käytetään sanaa "hoidokki", ja se tuntuu hyvin oudolta termiltä. Lisäksi 15 kuntaa peri jotain maksua sekä omaishoittoa että sitä tukevia kunnallisia palveluja saavilta, elikkä tästä ei ole mistään kovin pienestä asiasta kysymys, jos näin monta kuntaa on jo nyt tähän

jollain tavalla valjastettuna. Mitä sitten tapahtuu, kun yhä enemmän kuntia tulee tällaisiksi taloudellisiksi kriisikunniksi?

Näin ollen tällä aloitteellani tähtään siihen, että ei ole mitään järkeä, että kunta toisella kädellä maksaa omaishoidon tukea ja toisella kädellä ottaa sitä omaishoidettavalta maksun muodossa pois. Jokin kohtuus tässä täytyy olla. Lakialoitteeni tähtää tämän maksun poistamiseen hoidettavan osalta.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Haluan lyhyesti puheenvuorollani kannattaa ed. Hyssälän tekemän lakialoitteen hyväksymistä, vaikka näyttää, että siinä on sen verran vähän ja sillä tavalla poliittisesti värittyneitä allekirjoittajia, että se tuskin tällä vaalikaudella toteutuu.

Lisäksi haluaisin sen verran muistella menneitä, kun eduskunnan keskuskanslian nopean palvelun ansiosta sain viime vaalikauden asiakirjoja, että oikeastaan syy, jos nyt syyllisiä tarvitsee etsiä, tähän tilaan, josta ed. Hyssälä puhui, on tässä eduskunnassa. Edellinen hallitus antoi eduskunnalle esityksen, hallituksen esitys n:o 216 vuodelta 91. Esityksen allekirjoittaja on itse silloinen pääministeri Aho yhdessä presidentti Koiviston kanssa. Tähän lakiesitykseen sisältyi Maksuttomat sosiaalipalvelut -niminen 4 §, joka sisälsi juuri tämän asian, mitä ed. Hyssälä nyt lakialoitteessaan esittää, että omaishoitosopimusta tehtäessä ei tällaisia maksuja perittäisi, vaan se olisi maksutonta sosiaalipalvelua.

Mutta jostain syystä, joka ei käy ilmi eduskunnan muista asiakirjoista, sosiaali- ja terveysvaliokunta antoi hallintovaliokunnalle asiasta lausunnon ja esitti siinä jo, että tämä kohta laista poistettaisiin, ja hallintovaliokunta on tämän sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon hyväksynyt ja lähes yksimielisesti poistanut kyseisen kohdan. Yksimielisyyttä ei ollut aivan täydellisesti, koska hallintovaliokunnan mietintöön on otettu vastalause, jonka on allekirjoittanut ed. Raila Aho ja johon vastalauseeseen ed. Erkki Pulliainen on näköjään sitten myöskin yhtynyt. Tässä vastalauseessa on mukana hallituksen alkuperäisen esityksen kohta, jossa omaishoitosopimuksen tehneiltä ei voitaisi tällaisia maksuja peria.

Kun maksuttomuus on siis ollut hallituksen esityksessä ja eduskunta on sen poistanut, tuntuisi kyllä todella tarpeelliselta ja loogiseltakin, että maksuttomuus voitaisiin jossakin yhteydessä nyt tähän lakiin palauttaa. Perustelut ed. Hyssälä jo tarkemmin kertoi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Piti tulla tänne puhujakorokkeelle käyttämään puheenvuoro, koska esimerkki, jonka ed. Hyssälä esitti, kohdistui omaan kuntaani Kiteeseen. Kokonaisuudessaan ed. Hyssälän lakialoite on hyvä, ja kiitoksia ed. Alarannalle, että kaivoi edellisen hallituksen tekoja taas esille.

Nyt tämä olisi syytä kyllä korjata, koska kysymyksen on siitä, että omaishoito kaiken kaikkiaan on edullista, jos katsoo koko yhteiskunnan kannalta. Taloudellisessa mielessä se on edullista. Hoidettavalle se on hyvä henkisen puolen kannalta, koska useissa tapauksissa läheinen on paras hoitaja ja voidaan olla pitkään kotona, joka on paras ympäristö vanhukselle tai lapselle, yleensä hoidettavalle, koska ei tässä ikärajoja sinällään katsota. Omaishoito voi koskea nuorempiakin. Se vähentää laitospaikkojen rakentamistarvetta. Siinä mielessä sekin on plussapuoli tässä.

Kaikkein yksinkertaisin homma, jos ajatellaan, miten ed. Hyssälän lukemassa lehtileikkessä kuvattiin Kiteen osalta — jos kunnallishallinto olisi järkevästi lähtenyt tekemään jotain ja tarvinnut säästöä — olisi ollut ensin suoraan pienentää omaishoidon tukea. Mutta tässähän tehtiin omassa kunnassani eri tavalla, tosin äänestyspäätöksen jälkeen. Enemmistö oli sitä mieltä, että maksetaan omaishoidon tuki hoidettavalle määrätyn suuruusena ja sitten hoidettavalta peritään määrättyä sosiaalipalvelumaksua. Maksimissaan maksu voi olla 500 markkaa.

Semmoinen rajausta siihen tuli, että jos vanhus tai hoidettava joutuisi sosiaalitoimen asiakkaaksi toimeentulotukea hakemaan, niin missään tapauksessa silloin ei peritä mitään maksuja. Taitaa olla noin 4 000 markan kuukausieläke, josta ei peritä maksua, mutta jos on isompi eläke, niin sitten peritään.

Todettakoon, että meilläkin tämä sattuu olemaan sen ryhmän esitys, mitä ed. Hyssälä täällä poliittisesti edustaa. Se tuntui aika kovalta päätökseltä. Itse äänestin kovasti vastaan, mutta enemmistö teki päätöksen. Sen takia toivon, että saataisiin eduskunnan toimesta älyttömyydet sitten korjattua elikkä tehtäisiin laki, että tämän tyyppinen ei olisi mahdollista. Niin kuin ed. Hyssälä totesi, toisella kädellä annetaan ja toisella otetaan.

Tämähän johtaa muuten tilanteeseen, johon olen muutamien henkilöiden osalta törmännyt, kun on laskettu, kannattaako yleensä ottaa omaishoidon tukea, kun todellisuudessa toisella kädellä otetaan ja katsotaan vielä se verotukselli-

nen puoli. Omaishoito maksaa veron siitä tuesta, jos hän on eläkkeellä, jolloin omaishoidon tuki tulee muun eläketulon päälle mahdollisesti, ja voi olla, että yhteenlaskettu etu jääkin nolllaksi. Jotkut ovat kieltäytyneet ottamasta koko omaishoidon tukea, koska sillä ei ole enää mitään merkitystä.

Sen takia, vaikka minun nimeäni ei tässä ole, olen lämpimästi kannattamassa tätä, että valio-kunta ottaisi tämän käsittelyyn ja tehtäisiin päätös, niin kuin lakialoitteessa esitetään.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Tämä asia, jota ed. Hyssälän aloitteesta esitetään, on mitä tärkein. Mielestäni tässä edellisen eduskunnan ja silloisen sosiaali- ja terveystoimikunnan antamassa lausunnossa, jonka eduskunta on hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta hyväksynyt, on varmasti tapahtunut sellainen virhe, jota ei täysin ole tiedetty. Kuten ed. Alaranta kertoi, maksuttomuus on sisältynyt hallituksen esitykseen, mutta se on sitten sosiaali- ja terveystoimikunnan lausunnossa poistettu.

Ymmärrän asian niin, että tässä on ollut käynnissä kuntien normipurku ja on katsottu, että kuntien päättäjät tämän tyyppisissä asioissa ovat riittävän hyvin perillä siitä, mitä päättävät. Todettakoon, että en ollut vielä tuolloin itse hallintovaliokunnassa, mutta joka tapauksessa kokemukset, joihin ed. Hyssälä puheenvuorossaan viittasi, osoittavat, että kunnissa ei tämän asian vakavuutta ja merkittävyyttä valitettavasti kaikkialla ole ymmärretty. Siitä syystä ilmeisesti on viisautta, että eduskunta palauttaa tämän normin niin, että todella tuetaan yhteiskunnan toimesta oikeasti ja aidosti kotona tapahtuvaa hoitoa mahdollisimman pitkään ja kannustetaan siihen. Me tiedämme, että väestörakenne muuttuu koko ajan ja tämän tyyppistä hoitoa, joka on sekä hoidettavan kannalta paras mahdollinen että myös yhteiskunnan kannalta taloudellisin, tulee kaikin tavoin tukea.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Tämä ed. Hyssälän tekemä lakialoite omaishoidon asiakasmaksujen poistamisesta on erittäin perusteltu. Erityisesti haluan nostaa esille sen näkökulman, että sekä valtion että kunnan kannalta omaishoito on varmastikin edullisin hoitomuoto, ja myös samalla sen, miten tärkeä ja arvokas työ tehdään perhekunnissa omaishoidon myötä. Onkin yllättävää se, että tämän tyyppiseen hoitomuotoon on jäänyt tavallaan tämä mahdollisuus, että kunnat voivat periä erillistä maksua.

Sen vuoksi minä toivon, että tämä asia saa mahdollisimman nopeasti korjauksen.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Hyssälän lakialoitteen perusteluista ilmenee, omaishoito on yhteiskunnalle erittäin edullinen hoitomuoto. Omaisille hoito on vaativaa, mutta vaatimattomasta korvauksesta huolimatta kymmenettuhannelle perheet haluavat hoitaa omaisensa mahdollisimman pitkään kotihoidossa.

Nurinkurista siis on, jos kunta perii asiakasmaksua hoidettavalta sen sijaan, että kannustaisi tällaiseen ihmisystävälliseen ja erittäin edulliseen hoitomuotoon.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa puhemies! Omaishoito on todella laajentunut ja erittäin kannatettava niin inhimillisesti kuin taloudellisesti yhtenä hoitomuotona.

Ed. Hyssälän lakialoite on varmasti siinä mielessäkin hyvä, että kun tässä tällaista tiettyä ristiriitaisuutta löytyy — hallintovaliokunta on asiaan suhtautunut myönteisesti ja sosiaali- ja terveysvaliokunta vuonna 92 on maksuttomuuden poistanut — niin kyllä ainakin tulisi tutkia ja selvittää, mistä tässä on kyse.

Vanhusten kohdallahan tätä käytetään eniten, mutta samanlaisia viestejä tästä kummallisesta kuntien maksupolitiikasta on tullut myös cp-vammaisten ja kehitysvammaisten kohdalla, joiden kohdalla on vielä toinenkin ongelma näinä päivinä pohdittavana, nimittäin omaishoitajan vapaalaki, joka on nyt vasta vuoden päivät ollut voimassa. Siihen jäi myös sellainen porsaanreikä, jota jotkut kunnat ovat nyt käyttäneet. Eli jos esimerkiksi kehitysvammaisen lapsi on päivällä koulunkäynnin tai kuntoutuspalvelujen saajana, siinä tapauksessa omaishoitaja ei saisikaan vapaata, jos kunta oikein tiukasti asiaa tutkailee. Eli tarkastellaan asiaa uudelleen.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Olen yksi ed. Hyssälän lakialoitteen allekirjoittaja ja siksi haluaisin todeta tästä muutaman sanan.

On pelko, että kun kuntatalous tiukkenee, kunnat tulevat entisestäänkin lisäämään ja korottamaan erilaisia maksuja ja taksoja. Tähän viittaa ministeri Backmanin asettaman kuntatyöryhmän työ, jossa on viitattu muun muassa tällaisiin keinoihin kartuttaa kuntien tuloja.

Tämän asian kohdalla maksujen periminen on aika järjetöntä, koska meillä pitäisi pystyä lisäämään omaishoitoa entisestäänkin. Oma kotikuntani on yksi esimerkki paikoista, missä laitospaikkoja on ehdottomasti liikaa ja siellä liikaa ihmisiä. Omaishoitoon tullaan panostamaan, mutta jos toisella kädellä otetaan, omaishoidon merkitys kyllä tulee kariutumaan. Toivon kyllä, että tämä olisi lakialoite, joka myös menisi läpi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Omaishoito on historiallinen talonpoikaisperinne, erityisesti maaseudulla tietysti tuttu asia, kun mummut ja vaarit asuivat samassa yhteydessä ja siellä heidät hoidettiin kuolemaan saakka, omastakin lapsuudestani tuttu asia. Se on erinomaisen tärkeä asia, vaikka sitä ei monta kertaa huomata, tuollaiselle perheyhteisölle. Oli aivan erilaista vanhaan aikaan, jolloin vaarit ja mummut olivat siinä mukana, vaikka joskus aiheuttivat vaivaa. Nykyajan ihmiset hyvin harvoin tällaisesta pääsevät enää nauttimaan. Tämä perinne on tietysti alkanut muuttua sikäli, että viime vuosikymmeninä ei enää ole oltu niin halukkaita tähän, ja siinä mielessä omaishoitotuki on tullut apuun, antanut rahallista houkutinta tähän asiaan ja hyväksi tässä mielessä. Tämän halusin sanoa historiallisesta perinnöstä.

Jokainen täällä tietää, mikä tämän tausta on. Nyt tulen tähän, että toisella kädellä otetaan rahaa takaisin ja toisella kädellä annetaan. Se on tämän yhteiskunnan naurettava periaate, että näin tehdään. Mutta yksinkertaistaminen tällaisessa asiassa olisi välttämätöntä, ja siinä mielessä tämän aloitteen tuoma viesti on aivan ehdottomasti hyvä.

Sellaisenaan omaishoito, vaikka se ei ole enää sitä vanhanaikaista järjestelmää, on kuitenkin, vaikka vain varjona siitä, hyvä perinne säilyttää ja yhteiskunnalle edullinen.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Niin kuin on todettu, omaishoito on hyvä ja edullinen systeemi. Mutta pelkään, että tulevaisuudessa vaikka tämä näin toteutuisikin, kunnat yhä tiukentavat kriteereitä siinä, minkä tasoisille enää annetaan omaishoidon tukea. Omassa kunnassani on kolme maksuluokkaa ja sen suuntaisia valmistelutöitä kuulemma käynnissä, jotta nyt poistettaisiin mahdollisesti tuen piiristä se ensimmäinen maksuluokka kokonaan, poistettaisiin mahdollisesti jatkossa toinen maksuluokka, ja se tarkoittaisi sitä, jotta sitten ne kaikkein heikoimmat, jotka ovat periaatteessa petipotilaita, tulisivat vain saamaan jatkossa tuettua omaishoitoa. Eli muut hoidettaisiin ilman tukea, jos hoidetaan kotona. Se ajatteluhan lähtee siitä, jotta todennäköisesti semmoista, jos vielä jossain

kin kunnossa vähän köhössä kestää, hoidetaan kotona luonnostaan; potilas on kotona. Uskon, että semmoista keskustelua tullaan käymään joka kunnassa, koska varat ovat tiukoilla.

Mutta sen takia tähän vaadittaisiinkin ed. Hyssälän aloitteen lisäksi vähän harmonisointia, yhdenmukaisuutta, kaikissa kunnissa, että olisi määrätty säännöt, mitä nämä tarkoittavat, normituksia siitä, jotta tämä olisi enemmän valvottua toimintaa. Tällä hetkellä kunnat voivat tehdä niin kuin itse haluavat. Periaatteessa ei ole pakko ollenkaan järjestää, ja maksut ovat mitä ovat. Sen takia olisi hyvä, jos saataisiin vähän yläpuolelta myös ohjausta. Siihen suuntaan meidän pitäisi tätä kehittää.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Periaatteessa tässä eduskunnassa ja varmasti myös kunnissa on pidetty hyvänä sitä, että kunnat mahdollisimman itsenäisesti voivat päättää kuntalaisia koskevista asioista. Sehän on kunnallisen itsehallinnon lähtökohta, kuntalaisten itsehallinnon lähtökohta. Minusta kuitenkin tämän tyyppisissä asioissa, joita tämä aloite koskee ja joita on toki paljon muitakin, tarvittaisiin, kuten ed. Lahtelakin totesi, sen tyyppistä selkeää ohjeistusta, kun kuntien taloudellinen tilanne on kiristymässä, jossa todella määriteltäisiin ehdot ja päätösvalan rajat tässä kiristyvässä taloustilanteessa, johon nyt Lipposen hallitus on maan ajanut.

Tästä syystä ehkä on paikallaan tarkastella uudelleenkin taas tämän tyyppisiä väestöryhmiä, jotka ovat heikoimpaan asemaan jäämässä, niiden peruspalvelujen tarpeita, niiden järjestämistä. Erityisesti silloin tulevat tietysti kysymykseen sairaat, vammaiset, vanhukset ja miksei myös lapset, joilla ei ole sillä tavoin edunvalvontaa eikä vahvoja puolestapuhujia kuin monilla muilla ryhmillä, kuten hyvin tiedämme.

On korostettava omaishoidon tärkeyttä ja sitä, että sitä tulisi arvostaa. Se on raskasta, usein ympärivuorokautista ja sitovaa. Siitä syystä myös ne ratkaisut, joita loman ja vapaapäivien järjestämiseen on nyt saatu ja joita pitäisi lisätä, ovat myös erittäin tärkeitä.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa puhemies! Haluan myös kiirehtiä tukemaan ed. Liisa Hyssälän lakialoitetta. Haluan yhtyä samaan, mitä ed. Väistö totesi, että omaishoitajan työtaakka on varmasti kaikkein suurimpia, mitä ajatella yleensä saattaa. Toisaalta potilaille koti saattaa olla se todella paras hoitopaikka, mitä ajatella saattaa, ja useimmiten varmasti onkin.

Yhdestä vapaapäivästä eräs käytännön huomio. Kun omaishoitajilla on nyt oikeus yhteen vapaapäivään kuukaudessa, usein pyritään asia hoitamaan sillä tavalla, että hoidettava potilas siirretään johonkin laitokseen juuri siksi päiväksi, kun hoitajalla on vapaapäivä. Tämä on usein hyvin hankalaa esimerkiksi dementiaa tai Alzheimerin tautia sairastaville hoidettaville: joutua yhdeksi päiväksi täysin uuteen ympäristöön, outoon kummalliseen ympäristöön. Näin katkaistaan yhteys turvalliseen kotiympäristöön. Näin ollen tässä asiassa olisi varmasti syytä joka paikassa kiinnittää huomiota siihen, että se vapaapäivä todella annettaisiin niin, että tähän turvalliseen ympäristöön tulisi joku henkilö hoitamaan potilasta.

Ed. Hysälä: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaanen kiinnitti aivan oleelliseen asiaan huomiota omaishoidossa sen lisäksi, mitä lakialoitteessa on, eli vapaapäiväkysymykseen.

Siinä on myös se ongelma, että vapaapäivästä joudutaan maksamaan useimmissa kunnissa täysi korvaus. Keskimääräinen hoitohinta oli silloin, kun asiaa valiokunnassa käsiteltiin, noin 500 markkaa. Ed. Viljamaa varmaan muistaa. Se ei ole mikään vapaapäivä sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan maksettu, ostettu vapaa, ja se ei voi olla myöskään tarkoituksenmukaista, jos ajatellaan omaishoitajan työtä. Omaishoitajan sosiaaliturvassa on myös paljon puutteita. Uskon, että lähivuosina siihen täytyy kiinnittää huomiota.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! Aivan oikein, periaatteessa pitäisi olla ja lain hengen mukaisesti niin, kuin ed. Hyssälä sanoi, että vapaapäivä on perheelle maksuton tai saman hintainen korkeintaan kuin päivä kotona eikä mitään ylimääräisiä maksuja aiheuttava.

Tässä on monta sellaista kohtaa, jotka tulee tutkia. Muistaakseni omaishoitajan pakolliseen vapaapäivään liittyy myös valiokuntaryhmän toivomus seurata, kuinka se käytännössä toteutuu.

Monet järjestöt ovat tulleet vastaan erilaisilla kehittämisprojekteilla, ja Raha-automaattiyhdistyksen tuen turvin esimerkiksi kehitysvamma- ja cp-yhdistykset ovat kehittäneet kotona tapahtuvia hoitoja siten, että vammaisen voisi olla kotona sen ajan eikä häntä siirrettäisi mihinkään muuhun ympäristöön.

Mitä tulee ed. Hyssälän lakialoitteeseen vielä, en ole täysin varauksetta sitä hyväksymässä,

vaan haluan, niin kuin ensimmäisessä puheen-
vuorossanikin korostin, tutkivaa otetta. (Ed.
Aittoniemen välihuuto) — Ei tämä ole nyt jour-
nalismia, ed. Aittoniemi. Tämä on kyllä sitä,
tapahtuuko oikeus ja kohtuus kaikille. — Jos
hoitaa vanhustaan ilman omaishoitajan palkkaa
ja tarvitsee esimerkiksi päiväsairalan palveluja
kotihoitoa tukemaan, hänen pitäisi ne maksaa.
Ed. Hyssälän lakialoitteen mukaisesti se, joka
saa kotihoidon palkkion, voisi ehkä päiväsairaal-
an hoidonkin saada ilman kustannuksia. Tässä
tarvitaan hieman sellaista rajausta, jolloin tulisi
tutkia, mitkä kaikki avohuollon palvelut ovat
omaishoitoa tukevia ja siten olisivat ilmaisia ja
mitkä eivät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja
asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7) Lakialoite laiksi rintamasotilastunnuksesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 52/1998 vp (Maija-Liisa Veteläinen /
kesk ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäi-
siin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. **V e t e l ä i n e n :** Arvoisa puhemies! So-
tietme nuorimman ikäluokan, vuonna 1944
aseisiin kutsuttujen, pääsääntöisesti vuonna
1926 syntyneiden miesten rintamasotilastunnus-
asia on pahasti keskeneräinen. Tämän tunnus-
asian kuntoon saattamiseen liittyy kaksi aiempaa
lakialoitetta.

Ensimmäinen niistä tehtiin vuonna 1994. Alle-
kirjoittajina oli tuolloin 149 kansanedustajaa,
ensimmäisenä ed. Annikki Koistinen. Vaalien
läheisyyden vuoksi tuo aloite ei tullut koskaan
sosiaali- ja terveysvaliokunnasta.

Seuraavana vuonna lakialoite uusittiin 108
allekirjoittajan voimin, ensimmäisenä allekir-
joittajana ed. Virpa Puisto. Tämä aloite kaadet-
tiin kuntoutuslain yhteydessä viime vuoden lo-
pussa. Kuntoutuslain hyväksyminen oli kuiten-
kin pieni edistysaskel myös vuonna 1926 synty-
neiden ikäluokan asiassa, mutta rintamasotilas-
tunnus puuttuu edelleenkin valtaosalta ikäluok-
kaa.

Vuoden 1995 lopussa mainitun ikäluokan
miehistä tunnuksen omaavia oli 5 000. Kansan-
eläkelaitoksen tietojen mukaan ilman tunnusta
on vielä noin 8 000—10 000 miestä. He palvelivat
lähes rintamaolosuhteita vastaavissa tehtävissä:
desantti- ja karkurietsinnöissä, vaarallisissa var-
tointitehtävissä jne. Niiden puolesta, joilla on
tunnus ja sen mukanaan tuomat etuudet, voi olla
vain tyytyväinen. Tunnuksen saaneiden joukossa
on yli 6 000 sellaista henkilöä, jotka olivat vuon-
na 44 iältään 17—18-vuotiaita poikia ja tyttöjä.
Ikäluokan 26 miehet olivat palvelukseen astues-
saan pääsääntöisesti 17-vuotiaita.

Tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen on ot-
tanut 2.3.1998 päivätyssä lausunnossaan kantaa
yhden esimerkin pohjalta kysymykseen, onko se,
että rintamapalvelustunnusta ei myönnetä mie-
hille samoilla edellytyksillä kuin naisille, ristiriitai-
dassa tasa-arvolain kanssa. Tunnusasiaan liittyy
uutena siis myös tasa-arvonäkökulma.

Siteeraan tasa-arvovaltuutetun loppulausu-
maa: ”Tasa-arvovaltuutettu katsoo, että on syy-
tä olettaa, että rintamapalvelutunnuksen myön-
tämismenettely on ristiriidassa tasa-arvolain
sekä Euroopan yhteisöjen direktiivin 79/7/Ety
kanssa. Tasa-arvovaltuutettu esittää, että sosiaali-
 ja terveysministeriö tekisi esityksen lainsää-
dännön muuttamisesta siten, että naisilla ja mie-
hillä olisi mahdollisuus saada rintamapalvelu-
tunnus samoilla perusteilla, tai niin, että niille
miehille, jotka kyseessä olevan menettelyn joh-
dosta ovat tulleet syrjityksi, muutoin myönne-
tään etuudet, jotka ovat kohtuulliset ottaen huo-
mioon heidän palveluksensa vuosien 39—45 so-
tien aikana.”

Arvoisa puhemies! Allekirjoittamamme laki-
aloitteen sisältö on lyhydessään se, että rinta-
masotilastunnuksen saantiin oikeutettujen mää-
rää lisättäisiin seuraavan sisältöisellä 1 pykälän 3
momentilla: ”Rintamaolosuhteisiin verrattavissa
tehtävissä katsotaan toimineen vuonna 1944
sotatoimiin kutsutut asevelvolliset, myös koulu-
tuskouluksissa palvelleet.” Jos tunnuksen saajien
määrä ja sen tuomien etuuskien rahallinen meno
kasvaa, ei tämä kasvata kuitenkaan valtion meno-
ja, sillä vuotuinen poistuma tunnuksen saaneiden
ikäluokissa on tuntuvasti suurempi kuin
uusien etuuden piiriin tulevien miesten lukumää-
rä.

Aloitteen allekirjoittajia on jälleen kerran yli
100, tarkalleen 109. Tämä kertoo siitä, että ki-
peäksi koettu asia on edelleenkin keskeneräinen.
Toivomme, että kolmas kerta toden sanoo eli
tällä lakialoitteella rintamasotilastunnusasia

saatettaisiin lopulliseen myönteiseen päätökseen.

Ed. K a r p i o : Arvoisa herra puhemies! Ed. Maija-Liisa Veteläisen tekemä lakialoite vuonna 1926 syntyneiden isänmaata palvelleiden ja maata puolustaneiden rintamasotilastunnuksen saamiseksi ei ole todellakaan mikään uusi asia.

Kun asiakirjoja tutkii, näkee, että 60-luvulla on asiasta puhuttu, ja jo silloin se olisi pitänyt hoitaa kuntoon. Ainakin 1980-luvulla kansanedustaja Heikki Perho aloitteessaan vaati tunnusta vuonna 26 syntyneille. Kuten ed. Veteläinen äsken totesi, vuonna 94 silloisen aloitteen allekirjoitti 149 edustajaa ja vuotta myöhemmin vastaavan aloitteenkin 108 edustajaa. Samoin nyt tehdyssä aloitteessa on yli 100 edustajan nimi. Onkin ihmeellistä, ettei asia ole edennyt sen pidemmälle, vaikka asian oikeutus myönnetään näinkin laajasti.

Tuskin myöskään tällä hetkellä on yhtään sellaista henkilöä tässä salissa, johon vuoden 26 veteraanit eivät olisi ottaneet yhteyttä perustellen asiansa oikeutusta. Näyttääkin siltä, ettei kaikkien maata puolustaneiden suomalaisten kohtelu ole ollut täysin tasavertaista.

Todettakoon, että monet vuonna 1944 8—16-vuotiaat nuoret ovat tunnustuksensa saaneet, kun he ovat osaltaan palvelleet maataan kotirintamaolosuhteissa, kuten vartiointi ja ilmatorjuntatehtävissä. Samoin eräät muutkin erikoisajelajeissa palvelleet ovat saaneet tunnustuksen, vaikka eivät ole osallistuneetkaan varsinaiseen tulitoimintaan.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämäni ei suinkaan tarkoita sitä, että heidän osaltaan olisi tapahtunut mitään väärää, mutta epäoikeudenmukaiseksi asian tekee se, että vuonna 1944 palvelukseen määrätty ja nostomiehinä palvelleet miehet jätettiin suuremmilta osin vaille tunnusta.

Lakiehdotuksessa perustellaan hyvin ne syyt, miksi suuren joukon kansalaisia asiat tulee nyt hoitaa kuntoon ja epäoikeudenmukaisuudet korjata, varsinkin kun kovinkaan merkittävästä summasta ei enää ole kyse, joten valiokunta ottaa aloitteen valmisteltavaksi. Mietinnön pohjalta asia voidaan aikanaan hoitaa myös myönteiseen lopputulokseen.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa puhemies! Hyvin monia kansanedustajia on lähestytty Veteraanit 26 -yhdistyksestä, kuten minuakin on sieltä Martti Saarikoski lähestynyt kirjeellä. Tämä kirje on minusta hyvin paljon puhuva. Hän kirjoit-

taa, että tässä on pohjimmiltaan kysymys siitä, että kauan jatkunut epäoikeudenmukaisuus muuttuisi oikeudenmukaisuudeksi. Edelleen hän kirjoittaa, että Kelan tilastoista näkyy, että tunnustuksen saaneissa on yli 2 000 poikaa, jotka olivat vuonna 44 vasta 13—17-vuotiaita. He kuuluivat tietävästi it-tykistöön otettuihin, oppikoulujen yläluokilta tullesiin vapaaehtoisin. Vaikka heistä valtaosa ei ole suorittanut asevelvollisuutta ja saanut varsinaista sotilaskoulutusta, niin tämän mukaan sodan jälkeen säädettiin laki, jonka mukaan sodan aikana vähintään kuusi kuukautta palvelleet vapautettiin enemmästä palveluksesta. Ajan henki oli sodan jälkeen myös sellainen, että armeijaan menoa vieroksuttiin eikä enää asenne ollut niin kuin vielä ikäluokan 26 kohdalla, että sinne mentiin mielellään, jopa innokkaasti.

Nythän meillä on ikäluokka 26 ihan selkeä väliinpuotoajaryhmä. Samaa voisi tietenkin ajatella miinanraivaajista, joitten asiaa juuri valiokunnassa on pohdittu. Asiaa ei ole vielä otettu sinne virallisesti käsitteilyyn.

Mielestäni tämä asia on nyt mitä pikimmin saatava kuntoon. Itse valiokunnan jäsenenä aion edistää sitä, että tämä asia otetaan käsitteilyyn. Kuten ed. Veteläinen totesi, tähän tarkoitukseenhan ei tarvita lisää valtion varoja, koska veteraanien vuosittainen poistuma on enemmän eli meillä on poistumaa 12 000—15 000 miestä. Itse kuulun siihen sukupolveen, jonka vanhemmat ovat olleet sota-aikana eläneitä rintamamiehiä ja veteraaneja, ja koen kyllä tämän asian äärettömän tärkeäksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Tämä on tavattoman ikävä asia eduskunnan arvovalan kannalta, tämä asia, joka on jo ainakin kolmatta kertaa täällä esillä. Aina sen takana on eduskunnan enemmistö siinä vaiheessa, kun lakialoite allekirjoitetaan ja jätetään, eduskunnan enemmistö, joka riittäisi viemään tämän asian eteenpäin. Siinä mielessä meidän pitäisi tietysti eduskunnassa herätä. Joko jätämme tekemättä tällaisia aloitteita taikka sitten me viemme asian täällä yksimielisesti eteenpäin joko suoraan lakialoitteen pohjalta tai niin, että hallitus nöyrästi ottaa asian nopeaan valmisteluun, panee siihen oman puumerkinsä ja tekee sen sillä tavalla kuin katsoo parhaaksi. Onhan toki niin, että monta kertaa saattaa olla, että kansanedustajan tekemässä lakialoitteessa kaikki niekut ja pilkut eivät ole paikallaan, mutta silloin kun ministeriön lainvalmisteluosasto tällaisen tekee, se on virheetön.

Tämä on niin ikävä asia, että ajattelin, että kun ei varsinaisesti ed. Veteläisen aloitteessa puhuta 26 syntyneistä mitään, ehkä on parempi, ettei enää puhutakaan siitä, vaan yritetään vähän toisella nimikkeellä tätä läpi, jos se onnistuisi. Mutta joka tapauksessa tämä tarkoittaa 26 syntyneitä käytännössä, vaikka sitä ei nyt suoranaisesti tekstissä sillä tavalla mainitakaan.

Kyllä täytyy sotiemme veteraaneja hiukan osoittaa siinä mielessä sormella, että tämä lakialoite olisi varmaan täällä aikanaan tavalla tai toisella mennyt läpi, elleivät eräät sotaveteraanijärjestöt olisi asettuneet tätä vastustamaan. Keskinäinen sisäinen kunniantunto oli niin kova, että katsottiin, että jos jotkut tai ainakaan kaikki tietyistä ikäryhmästä eivät olleet sotoimialueella, niin rintamatunnus ei heille kuuluisi. Ymmärän toisaalta tämänkin asian, mutta katson sen kyllä aika itsekkääksi toiminnaksi, mitä nämä veteraanijärjestöt ovat tässä aikanaan tehneet, kun asettuivat vastustamaan tämän pienen ryhmän osalta veteraanitunnuksen saamista.

Minä en tiedä, mikä on tällä hetkellä tilanne. Olen ehkä jostakin kuullut, että veteraanijärjestöt suhtautuisivat tähän nyt myönteisesti. Jos näin on, niin siinä tapauksessa ei ole tietysti enää sitäkään estettä, eikä se mikään este sellaisenaan ole, mutta ei olisi tätä muodollistakaan estettä.

Kun olen näitä 26 syntyneiden asioita Sotarkistoa myöten jossakin vaiheessa pöyhinyt, niin yhdessä ainoassa tapauksessa se on johtanut siihen tulokseen, että henkilön on todettu olleen sotoimialueella ja näin hän on tämän tunnuksen saanut. On useita tapauksia, saattaa olla kymmenkunta, joissa on aivan varmaa, että kyseinen henkilö on ollut tarkoitettulla tavalla sotoimialueella, mutta näyttöä siitä ei valtiollan taholta ole katsottu syntyneen, ja näin ollen nämä henkilöt ovat jääneet vaille rintamatunnusta, eivät ole saaneet sitä käymänsä oikeustaitelun perusteella, jos näin voidaan sanoa.

Tämä asia pitäisi saada sikäli kuntoon, että olen aivan varma, että vaikka kriteerinä pidettäisiin pelkästään sotoimialueella oloa, niin useat ja varmasti useat kymmenet mukana olleet, 26 syntyneet kärsivät nyt inhimillisen vääryyden. Koska tähän asiaan suhtaudutaan tällä tavalla eli ei myönnetä rintamatunnusta, niin varmuudella sotoimialueella olleet kärsivät tässä verisen vääryyden, jos on kohta niitäkin, jotka eivät sotoimialueella olleet, ja tällä perusteella voitaisiin ajatella, että rintamatunnus ei heille kuuluisi.

Poliisitoiminnassa on joskus sellainen tapa

katsoa asioita — tai jos ei poliisissa, niin ainakin tuomioistuini- ja syyttäjätoiminnassa — että ei se ole paha, jos on kymmenen syyllistä vapaina, mutta se on paha, jos on yksi syytön vankilassa. Tämä nyt on huonosti sopiva esimerkki, mutta tarkoitan sitä, että jos 26 syntyneissä aivan selvästi on osa sellaisia, joille tämä rintamatunnus kuuluisi, mutta niiden selvittelyminen on mahdoton asia, niin miksi ei tämä yhteiskunta voi tehdä sitä, että kertaheitolla myönnetään tämä tunnus sillä tavalla kuin tässä ed. Veteläisen tekemässä lakialoitteessa nyt on ehdotettu? Tämä asia on häviävän pieni osa yhteiskunnan rahakirstussa, vaikka katsottaisiin, mitä siitä rahallisia kustannuksia tulee sellaisenaankin, eikä verrattaisi sitä poistumaan, mikä täällä on mainittu. Kun tämä yhteiskunta on kuitenkin veteraaninsa hoitanut ja kunnioittanut heitä kohtuudella, niin miksi tällaista häpeäpilkkua yhteiskunta pitää päällään ja mukanaan? Miksei sitä voida korjata?

Siinä mielessä näkisin, että tämä asia pitäisi nyt kiireesti hoitaa loppuun tältä pohjalta, mikä tässä aloitteessa on, etteivät enää ne, jotka täällä seuraavassa eduskunnassa ovat, joutuisi käymään puhujakorokkeella puhumassa ja vakuuttamassa tätä samaa asiaa, kun se on niin yhteiskunnallisesti itsestäänselvä asia. Tämä siis pitäisi myöntää, ja näin ollen myös tapahtuisi se yhteiskunnallinen oikeus, että häpeätahra tulisi suomalaisen yhteiskunnan päältä pois. Vähän taas epäilen tätäkin asiaa, kuinka se menee, mutta kyllä kai tässä täytyy kovasti yrittää, ja toivottavasti, kun nyt muutkin viranomaiset ovat, niin kuin ed. Veteläinen esitti, ottaneet tähän asiaan kantaa, ehkä tällä jonkinlaisia eteenpäinmenon mahdollisuuksia on, toivottavasti.

Ed. E l o : Puhemies! Ensinnäkin haluan lausua kiitokseni Veteraanit 26 -yhdistyksen aktiivisuudesta. Niin kuin on tullut esille, se on todella innokkaasti ajanut tätä vuonna 1926 syntyneiden rintamatunnuksen myöntämisasiä ja hoitanut sitä paitsi innokkaasti myös hyvin taitavasti. Kuitenkin, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, me olemme siinä tilanteessa, että kaikesta asjan ajamisesta ja kaikesta kansanedustajien myötämielisyydestä huolimatta tätä lakia ei ole vielä saatu voimaan.

Niin kuin Martti Saarikoski toteaa kirjeessään meille kansanedustajille, tässä on 30 vuoden vääryys, jonka taustalla ovat väärät päätökset ja väärät tulkinnat. Yhdyn ed. Aittoniemen näkemykseen siitä, että tämä on myös häpeä kansanedustuslaitokselle. Me käsittelemme kolmatta

aloitetta, jossa on yli sadan kansanedustajan nimi. Itse asiassa, puhemies, olen vakuuttunut siitä, että lähes kaikki kansanedustajat olisivat olleet valmiit allekirjoittamaan tämänkin laki-aloitteen, jos heiltä olisi sitä kysytty.

Mitä tulee muiden veteraanijärjestöjen asennoitumiseen, niin siinä on todella ollut toivomisen varaa. Niin kuin ed. Aittoniemi totesi, ilmeisesti se on eräs syy siihen, minkä takia tätä asiaa ei ole vielä hyväksytty. Muutenkin voidaan todeta, että näitä veteraanitunnuksia on myönnetty varsin väljin perustein, niin kuin Saarikosken kirjjeissäkin todetaan. Aina ei ole edellytetty esimerkiksi taisteluihin osallistumista. Kustannuksistakin täällä on aivan oikein mainittu. Kustannuksia ei enää lisää aiheudu, koska veteraanien poistuma on noin 12 000—15 000 miestä vuodessa.

Omasta puolestani toivon, että tämä todella johtaa nyt toimenpiteisiin, ettei meidän tarvitse seuraavassa eduskunnassa taas todeta, että joku on ollut häiritsemässä ja kansanedustajatkin ovat olleet vähän velttoja, kun eivät ole lakia hyväksyneet.

Ed. Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Tämä ed. Veteläisen tekemä lakialoite, joka on tästä asiasta tämän eduskunnankin aikana jo toinen, ja edellisenkin eduskunnan aikana asia on ollut esillä, on erinomaisen tärkeä. Meillä on samaan aikaan käsittelyssä myös miinanraivaajatunnusta koskeva aloite, joka tähtää samaan päämäärään kuin ed. Veteläisen nyt käsiteltävänä oleva lakialoite. Tässä tapahtui osaratkaisu, joka oli kuntoutus kummankin ryhmän kohdalla. Se ei kuitenkaan tee oikeutta näille ihmisille, jotka ovat olleet palveluksessa sodan aikana ase kädessä.

Asia on ollut vireillä jo niin kauan, että tämä kunniavelka tulisi vihdoinkin maksaa pois, viimeistään nyt. Asia on tärkeä siltäkin kannalta — ja valtiontalouden kannalta kustannusneutraali — että kuten ed. Veteläinenkin totesi, rintamaveteraanien poistuma on suurempi kuin nyt käsiteltävänä olevan ryhmän vahvuus ottaen huomioon myös miinanraivaajien vahvuuden. Siinä mielessä tämä kunniavelka on kiireesti maksettava.

Rajanveto tiettyyn ikäluokkaan taikka tiettyyn rintamaan rintamamiestunnusta jaettaessa on myös minusta hyvin epäoikeudenmukainen ja jossakin mielessä myös yleisen oikeustajun vastainen, sillä kyllä viime sodan aikana jo rintama osittain oli myös kotirintamalla. Ei voida vetää

tarkkaan semmoista rajaa, missä käytiin sotaa. Kyllä nämä desantteja ase kädessä jahtaavat sekä kotirintaman it-pesäkkeet ja varastojen vartiopaikat ovat olleet sodan aikana vihollisen ensimmäisiä maaleja. Siinä mielessä rintama on kyllä ulottunut myös kotirintamalle.

Monesti tuntuukin siltä, että me helposti jaamme perustoimeentuloa sodan jälkeisille sukupolville, paljon helpommin kuin niille sodan ajan sukupolville, jotka ovat luoneet perusedellytykset meille yleensä jakaa mitään yhteistä hyvää. Tätä perusedellytyksien vertailua ei meidän tarvitse hakea kaukaa, vaan sen näkee naapurimaistamme.

Eduskunnan arvovalan kannalta olen samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa, että tämä asia näin monta kertaa esillä olleena ja jopa 140 kansanedustajan allekirjoittamana jäytää eduskunnan arvovaltaa. Itse asiassa eduskunta itse aika usein tällaisen asian kaataa, vaikka siinä nimiä onkin paljon, ottamatta asiaa esimerkiksi valiokuntakäsittelyyn. Toivonkin, että tämä asia pikaisesti otettaisiin valiokuntakäsittelyyn ja eduskunta ottaisi sille kuuluvan vallan joko niin, että hallitus tekee pikaisen esityksen, kuten täällä on todettu, taikka niin, että lakialoite menee läpi.

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Ed. Elo mainitsi täällä, että olisi saatu huomattavasti enemmän nimiä, lähes kaikki kansanedustajat ministereitä lukuun ottamatta olisivat allekirjoittaneet tämän ed. Veteläisen nimissä olevan lakialoitteen. Tilanne oli se, että silloin meille tuli kiire saada tämä lakialoite käsiteltäväksi ja kansanedustajia oli aina poissa niin paljon, että nimiä jäi ottamatta. Minäkin uskon omalta kohdaltani, että huomattavasti enemmän olisi tullut nimiä tähän lakialoitteeseen.

Hyvä on, että tämä lakialoite saatiin jälleen tänne käsittelyyn, ja voi yhtyä tässä kaikkiin niihin puheenvuoroihin, mitä aikaisemmin on sanottu tämän käsittelystä. Kun vuonna 94 tämä lakialoite nimissäni oli sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, se todella, kuten ed. Veteläinen sanoi, silloin ei tullut sieltä ulos. Siitä äänestettiin. Syy, että se haudattiin sinne, oli, että vaalit olivat liian lähellä kuulemma ja pelättiin, että siitä olisi kenties joillekin meistä hyötyä.

Heti vuoden 95 alussa uusittiin sama lakialoite. Jätin lakialoitteen ed. Puiston nimiin, koska hallituspuolueen edustajan nimissä se menisi paremmin läpi. Silloin tuli päätös kuntoutuksesta. Ei onnistunut muuten sekään aloite, mutta sen lausuman mukaan, mikä edellytysponsi on edus-

kunnan pöytäkirjassa, olemme nyt jatkamassa edelleen asian käsittelyä, koska mielestämme tässä on hyvin suuri epäoikeudenmukaisuus.

Vuoden 95 lopussa vuoden 26 ikäluokan miehistä oli lähes 5 000:lla tunnus, mutta, kuten täällä jo mainittiin, noin 8 000—10 000:lla Kelan tilastojen mukaan tunnusta ei ollut. Tämän ikäluokan miehistä it:n, rannikkotykistön, ilmavoimien ja laivaston miehet ovat yleensä tunnuksen saaneet, mutta jalkaväkeä on sorrettu ja se on jätetty ilman tunnusta. Näin he ovat itse kokeneet asian. Kyllä tässä sortamisen tuntu on myöskin meidän asiaa hoitaneiden mielestä.

Vuonna 26 syntyneet ovat suorittaneet keskuudessaan vuonna 96 kyselytutkimuksen, jonka mukaan 2/3 oli vuonna 1944 ainakin lähes rintamaolosuhteita vastaavissa vaarallisissa tehtävissä. Niitä olivat täällä jo mainitut desanttien ja karkurien etsinnät, vaaralliset vartiointitehtävät ja vastaavat tehtävät, joista suurin osa vielä tapahtui sotatoimialueella. Vastaajia tutkimuksessa oli vuonna 96 yli 550 miestä.

Täällä mainittiin myöskin se, että veteraanijärjestöt ovat vastustaneet asiaa. Henkilökohtaisestikin tämän tiedän, koska useita kertoja olen ollut näiden vuonna 26 syntyneiden miesten mukana eri virastoissa anelemassa myöntyvyyttä asialle. Puolustusministeriö päätti kieltää — ministeriön korkean virkamiehen lokakuussa 97 antaman suullisen tiedon mukaan — tunnuksen 1944 koulutuskeskuksissa palvelleilta. Kuitenkin, kuten äsken jo mainitsin, todistettavasti nämä miehet ovat olleet erittäin vaarallisissa tehtävissä.

Täällä mainittiin sortamisen tai syrjimisen suhteen — ehkä jälkimmäinen on miellyttävämpi sana käyttää — myöskin tasa-arvovaltuutetun kannanotto. Myöskin veteraanien kirjassa ”Yhdessä kestäimme” on sanottu, että aina ei tunnuksen kohdalla ole voitu pitää kiinni vaatimuksesta taisteluun osallistumisesta. Tämäkin osoittaa jos sen, että epäoikeudenmukaisuutta tässä asiassa on ollut.

Vielä, kun näitä tietoja sotilaista ja näissä tehtävissä olleista miehistä on kirjattu, on todettu, että vuonna 44 palveluksessa olleista merkittiin sotilaspasseihin vain henkilötiedot, joten sotilaitaan liittyvät palvelutehtävät jäivät passeista jostakin syystä pois. Kun edellisen kerran puhuimme miinanraivaajien rintamatunnusasiasta, ed. Vartiaisen lakialoitteesta, mainitsin, että tässä kohti olemme saaneet suullisia, epävirallisia tietoja, että tietoja olisi tahallaan jätetty pois. Sitä emme kykene todistamaan, mutta

joka tapauksessa tietoja ei ole merkitty asiakirjoihin. Kun varsinaiset palvelustiedot puuttuvat, silloin on helppo jättää tunnuksen antamisen syrjään.

Täällä mainittiin jo, että vuonna 1944 8—16-vuotiaista noin 2 200 poikaa ja noin 4 000 tyttöä on Kelan tilastojen mukaan saanut tunnuksen. Tästäkin olemme saaneet pitäviä tietoja, että heidän palveluksestaan on suurin osa tietyvästi tapahtunut kotirintamaolosuhteissa, esimerkiksi kanttiinipalveluksena tai pojilla vartiointi- tai it-tehtävissä, jopa kotona asuen. Täytyykin ihmetellä, että nämä lapset ja heidän palvelunsa on katsottu isänmaan kannalta tärkeämmäksi kuin noin 8 000—10 000 sotilaan toiminta muun muassa desanttien ja karkurien etsintätehtävissä. Tässä on hyvin monia tällaisia ihmeellisyyskysymyksiä, joita ei voi ymmärtää ja joita ei käsitä.

Täällä on mainittu myös se ja ed. Veteläinen myös toi esille, että tunnuksen myöntäminen ei aiheuta lisäkustannuksia, vaikka tunnus myönnettäisiin muillekin kuin vuonna 44 palvelukseen astuneille miehille, jotka ovat vielä tunnusta vaille. Veteraaneista kuolee vuosittain 12 000—15 000 miestä, ja näitä tunnuksettomiahan oli 8 000—10 000. Valtion myöntämiä veteraanirahoja on käytettävissä, ja tämä ei aiheuta lisäkustannuksia.

Mikä on tunnuskestävyys Kelan tilastojen mukaan? Varsinaisissa rintamaikäluokissa eli 1900—1925 syntyneissä se on lähes sataprosenttinen, mutta 1926 syntyneillä se on noin 25—30 prosenttia. Tämä on aika tavalla poikkeava luku ja aika tavalla ihmeteltävä luku.

Arvoisa puhemies! Olen moneen kertaan puhunut tästä asiasta näiden vuosien aikana, jokaisen aloitteen aikana useaan kertaan. Joka haluaa tutkia tarkempia tietoja, eduskunnan pöytäkirjoista ne ovat löydettävissä, mutta yhtyisin ed. Lahtelan sanontaan, kun hän edellisen asian eli ed. Hyssälän lakialoitteen yhteydessä sanoi: ”Tämä älyttömyys pitää poistaa!” Yhtyisin hänen sanontaansa. Tämä älyttömyys poistettakoon nyt.

Me, jotka olemme jäämässä pois, olisimme erittäin kiitollisia siitä, että teidän, jotka tulette seuraavaan eduskuntaan, ei tarvitsisi tämän asian takia enää nousta puhujakorokkeelle eikä paikaltanne puhua. Myös poistettaisiin, sanoisin, häpeätahra tästä eduskunnasta, kun asia hoidetaan kunnolla pois tällä vaalikaudella. Aina-kaan meistä poisjäävistä kukaan ei, vaikka vaalit ovatkin jo tiedossa, ole saamassa tästä mitään voittoa ja kunniaa, mutta voiton ja kunnian saisi-

vat ne miehet, jotka ovat meille tämän vapaan maan puolustamalla säilyttäneet.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koistinen toi perusasiat erittäin hyvin esiin. Kun mainitsitte yhdessä tekemämme ja nimissäni olleen aloitteen, haluan käyttää puheenvuoron siltä osin, että olen saanut myös erittäin kielteistä palautetta siitä, että jouduin sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana ensimmäisenä työnäni ”tappamaan” oman aloitteeni. Mutta tämä oli välivoiton ulosotto eli me saimme kuntoutuksen. Kuten ed. Koistinen sanoi, sen mietinnössä jätettiin ovi auki tälle mahdollisuudelle. Toivon myös, että asia saisi myönteisen päätöksen.

Sitä, milloin tämä voidaan ottaa valiokunnassa käsittelyyn, en pysty sanomaan, sillä tänä keväänä ei ole mahdollista ottaa lakialoitteita käsittelyyn, mutta tulemme tavalla tai toisella tällä vaalikaudella käsittelemään kaikki sadan nimen aloitteet. Valitettavasti meillä on kymmeniä muitakin hyviä aloitteita, joissa ei ole sataa nimeä, mutta nämä menevät voimassa olevien säädösten mukaan edelle.

Ed. K o i s t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin pahoittelen sitä, että ed. Puisto joutui äänestämään omaa aloitettaan vastaan. Mutta silloin, kun me sovimme tästä asiasta, ei ollut tietoa asioiden kulusta, ja kun olimme aikaisemminkin tehneet hyvää yhteistyötä tässä asiassa, oletin, että se teidän kauttanne menee läpi. Täysin ymmärsin tilanteen kohdallanne, siitä ei ole ollenkaan kysymys.

Mutta toivon, että syksyllä ei ole niin kiire budjettilakien yhteydessä, että näitä aloitteita ei ehditä käsittelemään. Me me ehdimme. Vielä toistan sen: Pää on avattu tässä talossa, että yksityisen kansanedustajan aloite menee lakitasolle, esimerkiksi maa- ja metsätalousvaliokunnan käsittelemä viehekalastuslaki.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Vaikka veteraaniasiat on maassamme varsin kohtuullisesti hoidettu kokonaisuutena ottaen, niihin liittyy jatkuvasti sellaisia asioita, jotka ovat vuodesta toiseen joko huonosti hoidettuja tai kokonaan hoitamatta. Mielestäni hy-

vin keskeinen koko veteraanijoukkoa kosettava asia on se, että monet heistä joutuvat tulemaan toimeen todella pienellä eläkkeellä, varsinkin ne, joilla ei ole ansioeläkettä. Heidän osaltaan pitäisi rintamaeläkkeen lisäosaa voida korottaa. Siinä veteraanit ovat keskuudessaankin varsin yksimielisiä ja toisilleen solidaarisia.

Toinen ongelma on tämä tänään lähetekeskustelussa oleva 1926 syntyneiden eli viimeisen palvelukseen kutsutun ikäluokan rintamatunnusongelma. Niin kuin täällä on moneen kertaan todettu, esillä on jo kolmas lakialoite tämän asian hoitamiseksi. Edellinen raukesi viime vuoden lopulla, kun tuli kuntoutusetu, joka tosin määrärahan vähyyden vuoksi on jäämässä lähes kuolleeksi kirjaimiksi. Kovin vähän tästä pienestä joukosta vuosittain pääsisi tällä määrärahalta kuntoutukseen. Se on kuitenkin jonkinlainen pieni edistysaskel.

Kun on perehtynyt viimeisen sotaan kutsutun ikäluokan ongelmaan, on tullut se kuva, että oikeus ei ole täysin toteutunut rintamatunnuksen saamisen osalta. Toiset ovat saaneet tunnuksen aika vähillä sotatoimilla. Toiset eivät ole tunnusta saaneet, vaikka ovat joutuneet toimimaan vaarallisissa tehtävissä: desanttien etsinnässä, miinanraivauksissa jne., ovat jopa haavoittuneet tai menettäneet peräti henkensä näissä tehtävissä.

Mielestäni veteraanijoukkoa ei ole syytä enää jakaa moneen eriarvoiseen ryhmään. Kaikki valtion toimesta palvelukseen kutsutut noina vuosina hoitivat tärkeää tehtävää kukin omalla paikallaan.

Toivottavasti valiokunta käsittelee asian nyt niin, että tämä jo lähes ikuisuusongelmaksi muodostunut asia voidaan vihdoinkin ratkaista. Olen samaa mieltä kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, että tässä on nyt jo kysymys eduskunnan arvovallasta.

Ed. L a h t e l a : Rouva puhemies! Voi olla, että tänä iltana ei tässä salissa puheita pidettäisi, jos nämä veteraanit eivät olisi aikanaan tehneet sitä työtä, mitä tekivät. Siinä mielessä ne saivarutelut, ne pilkun halkaisut, mitä on tapahtunut aikaisemmin jo rintamatunnusten osalta, tuntuvat järjettömiltä, koska ei ole uskottu ihmisten kertomuksiin, vaan on jouduttu jostakin virallisista arkistoista penkomaan todistusaineistoa, vaikka ihminen olisi voinut kuinka kertoa, missä on ollut ja miten pitkään. Jos merkintää ei ole löytynyt, ei ole saanut rintamatunnusta; tarkoittaa aikaisempiäkin kuin 1926 syntyneitä.

Sen takia tässä lakialoitteessa kysymys on

isosta oikeudenmukaisuuskysymyksestä. Minusta tämä sukupolvi tai tämä yhteiskunta kaiken kaikkiaan on velkaa näille ihmisille, jotka aikanaan taistelivat meidän itsenäisyytemme puolesta. Me olemme voineet tänäkin iltana tässä tämmöisiä puheita pitää, mitä on pidetty. Sen takia toivoisi nyt vihoviimein, niin kuin monet muutkin edustajat ovat todenneet, että enää tulevan eduskunnan, joka vajaan vuoden päästä valitaan, ei tarvitsisi tämän asian kanssa pätkäillä, vaan syksyn kuluessa valiokunta tekisi tarvittavat päätökset ja me voisimme tämän mahdollisesti saada voimaan jo ensi vuoden alusta.

Ed. Viljamaa: Rouva puhemies! Kaikki me tiedämme, että itsenäisyyden juhluvuonna tehty päätös oli kompromissi. Pitsingin toimikunnan esityksen pohjalta kerättiin tietyt ryhmät kuntoutuslain alle ja siten astuttiin yksi porras eteenpäin. Henkilökohtaisesti olisin toivonut, että sinä vuonna olisi löytynyt rahaa niin paljon, että asia olisi ratkaistu kokonaisuudessaan.

Se ei ollut vähäpätöinen seikka, että järjestöt — sotaveteraanit, sotainvalidit — vastustivat 1926 syntyneiden pääsyä rintamatunnuksen alle. Nyt ilmeisesti aika olisi kypsä siihenkin, että asenteet ovat vähän ymmärtäväisempiä puolin ja toisin. Me sosiaali- ja terveystieteiden jäsenet emme suinkaan kuvitelleet, että se itsenäisyyden juhluvuoden päätös on viimeinen, vaan siitä edetään. Tämä yksittäinen lakialoite ei ratkaise koko ongelmaa, ja vaikka summattaisiin vielä mukaan miinanraivaajienkin tilanne, niin minusta olisi viisainta, että näiden aloitteiden pohjalta hallitus syksyn aikana muotoilisi sellaisen kattavan esityksen, joka vie asian satamaan.

Ed. Koistinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Viljamaalle sanoa, että kun 1987 sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa tähän taloon tullessa käsitelimme eräitä tunnusasioita ja etuusasioita, me kysyimme sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön edustajilta, onko vielä joitakin ryhmiä, jotka otettaisiin yksin tein tähän. Silloin sanottiin, että ei ole — edustajat Väistö ja Alaranta muistavat tämän — ei ole enää ryhmiä. Jospa silloin me olisimme tämän älynneet, mutta esimerkiksi nämä 1926 syntyneet tulivat vähän liian myöhään sen jälkeen esille. Emme me tienneet heistä silloin mitään. Se olisi mennyt kenties 1987 läpi.

Mutta se askel, mikä, kuten ed. Viljamaa sanoi, otettiin viime vuonna, toivottavasti otetaan

loppuun asti tänä vuonna. Siinä on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta nyt ensimmäisessä vaiheessa, sanotaanko, kukkulan huipulla. Kuten ed. Alaranta sanoi, kun käsitelimme lakialoitetta miinanraivaajien rintamatunnuksesta, jos me haluamme, niin me viemme asian läpi tässä, kun on yli sata nimeä alla, tässä salissa se menee läpi. Mutta siitähän on kysymys, että se tulee valiokunnasta tänne takaisin.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva lakialoite rintamatunnuksen myöntämisestä 1926 syntyneille on asia, josta ovat tämän kolmen vuoden aikana varsin monet asianosaiset olleet yhteydessä, ja siksi haluankin käyttää tästä puheenvuoron. Aikaisemmissakin puheenvuoroissa on nimittäin tuotu esille se, mikä on eduskunnan arvovalta ja millä tavalla eduskunta ottaa ja me kansanedustajat otamme vastuun niistä asioista, joihin me olemme valmiit sitoutumaan, vai onko se vastuu vain näennäistä. Nimittäin ajattelen näin, että tämäkin asia on todella ollut useita kertoja esillä. Aina on laajasti ja kaikkia puolueita — ymmärrän näin, että kaikkia puolueita — koskien sitouduttu tämän asian hoitamiseen, mutta silti asia on edelleen vailla ratkaisua.

Onko tämän asian käsittely ollut varsinaisesti eduskunnan käsissä, vai onko tämä niihin asioihin lukeutuva, joissa eduskuntaa ohjataan ulkopuolelta käsin? Minusta on todella ollut myös aistittavissa se, että osa sotaveteraanijärjestöistä ei ole nähnyt tarkoituksenmukaisena tämän tunnuksen osoittamista 1926 syntyneille. Kuitenkin, jos ajattelen niitä ihmisiä, joita minunkin lähelläni on, jotka kuuluvat tähän ikäryhmään, olen saanut kuulla heidän kertomuksiaan omista kokemuksistaan. Ainakin näin nuoremman sukupolven edustajana tuntuu siltä, että olisi varsin luonnollista ennen kaikkea ottaa huomioon sen, että sota-arkistoissakin olevat tiedot ovat hyvin puutteellisia eli täysin yksiselitteistä ratkaisua ei kuitenkaan voida tehdä, että me eduskunta tekisimme tilanteen selkeyttävän päätöksen, jolla annetaan arvo niille ihmisille, jotka ovat osallistuneet omalla panoksellaan tavalla tai toisella sodan ajan toimintaan ja nimenomaan myös niin, että he ovat joutuneet vielä toisen kerran varsinaisen varusmiespalveluksen vuoksi palvelemaan Puolustusvoimia.

Minusta tämä on hyvin olennainen lähtökohhta. Sanoisin jopa tämänkin, että arvioimatta liian syvälle edes sitä, minkälaisissa tehtävissä itse kukin on ollut, me voimme hahmottaa sen, miten

vaikeista olosuhteista nämä vielä lähes lapsen iässä olleet nuoret, 17-vuotiaat pojat, joutuivat lähtemään, jättämään kotinsa, lähtemään täyteen epävarmuuteen. Minusta tässä mielessä, jos ymmärrämme tämän lähtökohdan, on vain kysymys siitä, otammeko me yhdessä vastuun tästä asiasta ja hoidamme asian perille. Nimittäin useammassa puheenvuorossa on todettu jo se, että tämä ei ole kustannuskysymys, tässä on ihan jostakin muusta perimmältään kyse.

Sen vuoksi, arvoisa puhemies, toivon, että sosiaali- ja terveystalokunnassa asia otetaan välittömästi kesätaun jälkeen käsittelyyn. Ajattelen näin, että silloin me saamme kaikki tästä yhteisen kunnian, jos löydämme sellaisen konsensuksen, että asia todella viedään maaliin ja saadaan asia vielä tämän hallituksen ja tämän eduskunnan aikana hoidetuksi.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Käskyissä sanotaan, eräässä niissä, että ”kunnioita isääsi ja äitiäsi, että menestyisit ja kauan eläisit maan päällä”. Tämä tuli mieleen lakialoitetta ja siihen liittyviä asioita miettiessä. Täytyy sanoa, että sodanjälkeisillä sukupolvilla, oikeastaan jo 60-luvulta alkaen, kun tämän maan talous nousi vahvasti jaloilleen ja hyvinvointia ja kasvun hedelmiä alettiin jakaa, tuo kunnioitus ei kaikin osin ole ollut riittävän hyvä, riittävän korkealla tasolla. Siitä on yhtenä esimerkkinä ja voi sanoa ehkä viimeisenä, ainakin viimeisten esimerkkien joukossa, tämä asia, jota jälleen käsitellään, 1926 syntyneiden oikeus rintamasotilastunnukseen ja sen mukanaan tuomiin etuuksiin. On yhdyttävä siihen, että asia on valitettavasti häpeä meille kaikille, kun se on hoitamatta vielä, vaikka olemme siirtymässä 2000-luvulle.

Asia olisi pitänyt hoitaa jo 20—30 vuotta sitten, mutta tämä on jälkiviisautta. Voi sanoa, että 20—30 viime vuoden aikana maan hallituksessakin ovat istuneet kaikki täällä edustettuina olevat puolueet, käytännössä katsoen kaikki puolueet. (Eduskunnasta: Jopa ministeri Kankaanniemi!) — Ministerinäkin on yksi ja toinen ehtinyt olemaan. Tunnustetaan tämä tosiasia rehellisesti. — Kun kaikki puolueet ovat olleet hallituksessa, kaikilla olisi ollut mahdollisuus tehdä voitavansa asia hoitamiseksi, mutta näin ei ole tapahtunut, eikä se meille kunniaksi ole.

Oma ministerikauteni osui vuosiin 91—94. Silläkin aikaa tietysti asian olisi ehtinyt hoitaa, eikä sekään syy tässä kovin hyvä ole, että talous oli silloin romahduksessa. Jonkinlainen selitys se

on, mutta ei tietysti pätevä syy tälle asialle. Monia muita asioita hoidettiin.

Muun muassa 1992 tehtiin itsenäisyyden 75-vuotismerkkivuoden johdosta niin sanottu veteraanipaketti, keväällä 1992. Muistan, kun olin sitä itse myös sorvaamassa, ja tämä asia oli silloin esillä. Silloin oli vielä se tilanne, että veteraanijärjestöt eivät olleet yksimielisiä, vastustivat tämän kohdan sisällyttämistä siihen, mukaan ottamista.

Kun ajatellaan sitä taloudellista tilannetta, joka oli keväällä 1992 erityisesti, muistan esimerkiksi ajankohdan 5.4.1992, kun silloinen hallitus kokoontui tavattoman syvän kriisin oloissa ja koko talousjärjestelmä, kansantalous ja valtiontalous, oli romahduspisteessä. Hallitus kokoontui perjantai-iltana tekemään kriisipakettia, jossa leikattiin kaikkea mahdollista, mitä vain voitiin, jotta maanantiaamuna ennen rahamarkkinoiden avautumista oli mittava säästöpaketti valmiina. Niissä oloissa tehtiin myös veteraanipakettia, ja se tietysti silloin pani mielet ja ajatukset vakaviksi, miten isänmaan selviää siitä tilanteesta. Silloin valitettavasti jäivät jotkin asiat huonommalle hoidolle.

No niin, se on selittelyä, me emme ole hoitaneet tätä asiaa, ja 2000-luvulle se näyttää tämän aloitteenkin puolesta menevän siinä mielessä, että todetaan, että hakemukset olisi jätettävä viimeiseen päivään mennessä tällä vuosituhanella, jolloin myönteisten päätösten tekeminen tulisi vasta ensi vuosituhanella. Hitaasti tämä nytkin etenisi, mutta tietysti voidaan tehdä niin, että asia otetaan valiokunnassa kiireesti käsittelyyn ja viedään läpi kiireisellä aikataululla, jolloin se saataisiin voimaan jo esimerkiksi alkusyksystä, jolloin haku aika voisi ollakin tämän vuoden loppuun. Silloin tämä saataisiin kunniallisesti hoidettua jo hyvinkin nopeasti.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmästä laki-aloitteen on allekirjoittanut viisi jäsentä. Kuudenneista en tiedä, onko kysytty. Varmaan hänkin olisi allekirjoittanut, eli silloin olisimme, uskoisin niin, olleet kaikki valmiit asian hoitamaan. Itsekin olen tämän allekirjoittanut, niin kuin aikaisemmatkin aloitteet, enkä ole omaa aloitettani vastaan äänestänyt.

Ongelmat, jotka asiaan liittyvät, tuotiin esiin virkamiesten toimesta kun asiaa edellisen hallituksen aikana jonkin verran kuitenkin selvitetiin: Ensinnäkään veteraanijärjestöt eivät pidä tätä tärkeimpänä asiana, ja toiseksi Sota-arkiston merkintöjen paikkansapitävyys, luotettavuus, juuri näiltä osin on epäselvää. Tiedämme,

että monilta muiltakin osin Sota-arkiston merkinnät ovat epävarmat, epäselvät, eivät sataprosenttisen luotettavat. Siitä huolimatta, että näin on, mielestäni tämä lakialoite pitäisi nyt nopeasti hyväksyä ja nostaa nämä ihmiset, jotka keskuudessamme vielä ovat, samaan asemaan kuin muut sotiin osallistuneet. Tämä on oikeudenmukaista ja kohtuullista, ja niin sanotusti byrokraattiseen perusteeseen viittaaminen pitäisi vihdoin lopettaa.

Näyttää siltä, ettei nykyinenkään hallitus, vaikka jo tänäänkin on alennettu veroja, poistettu leimaveroja velkakirjoista jne. ja miljardi oltu valmiina heittämään valtion tuloja pois, kuitenkaan asialle ole lämmennyt eikä lähtenyt sitä omasta aloitteestaan ajamaan. Esimerkiksi viime vuonna, kun oli itsenäisyyden 80-vuotisjuhla-vuosi, olisi voitu asia hoitaa, mutta näin ei valitettavasti tapahtunut.

Pari vuotta sitten, kun itse tätä monta kertaa ministeriöstä virkamiehiltä kyselin, vastattiin, että toimikunta, joka taannoin istui ja jonka toimiaika päättyi jo hyvän aikaa sitten, tekee viimeiset esitykset, jotka koskevat sotien veteraanien asioita. Jos näin on — en tiedä, onko hallitus sen toimikunnan työn tuloksen vahvistanut ja hyväksynyt — ei hallitukselta silloin esitystä ole tulossa ja vastuu asian hoitamisesta on yksiselitteisesti eduskunnalla, ja eduskunnalla on tässä maassa valta.

Sosiaali- ja terveystieteiden puheenjohtaja ed. Puisto äsken sanoi, että hän oli pakotettu viime vuonna äänestämään omaa lakialoitettaan vastaan, jossa tuli kuntoutusajatus, tai ehkä se oli vähän enemmän kuin ajatus, hyvä sekin. (Ed. Alaranta: 5 miljoonaa!) — Taisi olla 5 miljoonan markan potti. — Ei meitä kyllä kukaan vaadi omaa kantaamme vastaan äänestämään, ei kukaan. Minä ministerinä äänestin hallitukselle, jossa olin itse ministerinä, epäluottamusta. Sellaista tuskin on kukaan koskaan ennen tehnyt. Minä tein ja siitä huolimatta jatkoin ministerinä sen jälkeen vielä monta vuotta. Kukaan ei voinut minua pakottaa. Vaikka uhkailut olivat kovat, eivät ne silti auttaneet. En halua itseäni tässä mainostaa enkä kehua tämän enempää, tämä riittää jo, mutta on julkinen tosiasia, että näin kävi. Se on vain osoitus siitä, että ei edustajaa kukaan voi painostaa. Valtiopäiväjärjestys antaa meille oikeuden toimia vapaasti omantuntonne mukaan, oman harkintamme mukaan. Näin tässä asiassa pitää menetellä. Hyvät toverit ja muut, ei tällä puolella olekaan kehtää, kokoomuslaiset ovat muissa riennoissa.

(Ed. Tiilikainen: Minä en ole!) — Ed. Tiilikainen käytti erittäin hyvän puheenvuoron, kiitos teille. — Korostan vain sitä, että lukekaa valtiopäiväjärjestyksestä se kohta, jossa sanotaan, miten edustaja on vapaa toimimaan omantuntonsa mukaisesti, niin kuin oikeus ja totuus on. Siihen voimme aina vedota, eikä meitä kukaan pysty ajamaan alas, ja kansan kiitos siitä varmaan tulee.

Kustannuskysymys tämä ei ole. Veteraanien määrä alenee niin nopeasti, että — niin kuin täällä on sanottu — asia on hoidettavissa.

Arvoisa puhemies! Tein aika tarkkaan vuosi sitten lakialoitteen lähetysoikeuksien ja kehitysyhteistyössä ulkomailta olevien asian hoitamisesta. Siinä oli 169 allekirjoitusta, ja se on tänä päivänä sosiaali- ja terveystieteiden käsittelyssä. Tällä tavalla meidän aloitteitamme, vaikka koko sali on käytännössä takana, käsitellään. Niitä ei oteta käsittelyyn. Tälle en sitä kohtaloa soisi, että tämä on vuoden päästä tapettu vaalien merkeissä ja taas pitää tehdä aloite uudelleen. Tehtäköön tälle niin, samoin kuin ensimmäisenä allekirjoittamalleni aloitteelle, että aloite otetaan käsittelyyn ja viedään täällä läpi. Jo on aika tehdä näin.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Lakialoite on erittäin tärkeä. Se korjaisi sen vääryyden, johon edellä keskustelussa on hyvin ansiokkaasti jo kiinnitetty huomiota, sen ikäluokan osalta, joka vuonna 44 astui palvelukseen ja osallistui itsenäisen isänmaamme puolustamiseen.

Veteraaniasioiden osalta on päästy eteenpäin. Tämä kaikki on kuitenkin tapahtunut liian hitaasti. Monen kohdalla elämänlanka on ehtinyt katketa, ennen kuin myönteisiä päätöksiä on saatu aikaan, ja edelleen on puutteita. Me kaikki tiedämme, että toimeentulokysymysten osalta on ongelmia, kuntoutus ei kaikkien kohdalla ole riittävästi toiminut. Hammashoito on asia, johon on myös kiinnitetty huomiota ja jossa samoin on päästy eteenpäin. Äsken puhuimme omaishoidon tukemisesta ja siitä, mitä ongelmia siihen tällä hetkellä on liittynyt. Voidaan sanoa, että veteraanit ovat tehneet arvokkainta, mitä itsenäisen isänmaan hyväksi voi tehdä. Se on ollut kalleinta, ja tämän kunniavelan maksu on hyvin paljon ollut täällä esillä. Toivoa sopii, että tässä asiassa nyt vihdoin eduskunta ottaisi ohjat käsiinsä ja tämä vääryys korjattaisiin.

Aloitteen eteenpäinvienti vaatii vastuullisuutta erityisesti ja ensi sijassa sosiaali- ja terveystieteiden liikunnalta, että tämä asia sieltä tulee mietintönä

saliin ja päästäisiin todella oikeus ja oikeudenmukaisuus tässäkin asiassa toteuttamaan.

Ed. Lindroos: Arvoisa rouva puhemies! Uskon vahvasti siihen, että tänä iltana tähän mennessä on tästä asiasta sanottu lähes kaikki totuus. Se on sanottu selvästi ja kirkkaasti.

Erääseen puheenvuoroon erityisesti kiinnitän huomiotani, ja se on ed. Aittoniemen puheenvuoro. Mielestäni en ole ollut pitkään aikaan paikalla, jolloin ed. Aittoniemi olisi pystynyt ilmaisemaan itsensä ja asiansa selvemmin kuin tänä iltana puhujakorokkeelta. Siinä kerrottiin eduskunnan tavat hoitaa asioita, esitettiin meille paheksunta, ja kaikki se puhe oli perusteellista. Jos minä muutamien viime kuukausieni aikana pystyisin tekemään jotakin sellaista, että pääsisin poliittiseen historiaan, se historia saattaisi kohdaltani alkaa niin, että viimeisinä kuukausina ed. Lindroosista tuli tällainen aittoniemenlainen sosu. Minä annan sille puheenvuorolle erittäin suuren arvon.

Minä myös luulen, että tämä ei ole veteraaneille talouspoliittinen kysymys eikä tämä ole heille mikään henkilökohtainen asia muuten kuin siinä mielessä, että he haluaisivat olla tasa-arvoisia ja heidän itsetuntoansa pönkitettäisiin viemällä tämä asia läpi. Totuus on kuultu. Tahto tämän asian eteenpäinviemiseen on tähän asti puuttunut.

Arvoisa puhemies! 26 syntyneitten edustajat ovat tutkineet Sota-arkiston epämääräisiä tietoja vuosikaupalla. He ovat menettäneet uskonsa siihenkin asiakirjaan. Minä nyt toivotan, kun en käskyjä enkä Ison kirjan määräyksiä osaa, kuitenkin tälle asialle valiokunnassa siunausta. Nyt pitäisi veteraanit vapauttaa Sota-arkistojen pönkimisestä ja tehköt, hitto vieköön, vaikka sukututkimusta, mutta heidät olisi vapautettava siitä työstä, joka heille ei edes kuulu. Sehän kuuluisi meille.

Ed. Puisto, tämänhetkinen sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja, on tämän asian eteenpäin viemisessä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Pyydän ed. Lindroosia tulemaan puhujakorokkeelle.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto, joka toimii sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana, on erittäin merkittävässä asemassa. En halua häntä stressata enkä asettaa hänelle paineita. Mutta jos ed. Puisto ja

hänen läheisensä valiokunnassa, heidän enemmistönsä, eivät halua viedä tätä asiaa eteenpäin, niin käy kuin kaikkien muittenkin, että sinne hautautuu aivan varmasti. Jos se sinne hautautuu, tämä on yhtä epätoivoinen yritys kuin aikaisemminkin. Minä olen sitä mieltä itse, että kun ed. Puiston nimissä ollut edellinen lakialoite kaatui — ja vaikka olemme tietysti inhimillisiä ihmisiä — nyt ei saisi olla keskinäinen kateus eikä keskinäinen närä kysymyksessä, ei saisi olla puoluepoliittiset raja-aidat, ei saisi olla esteenä se, että vaalit ovat ensi maaliskuussa, vaan tämä pitäisi nyt ottaa yhteiseksi asiaksi.

Minä olen tällä hetkellä, vähän kerskaan niin kuin ed. Kankaanniemi, tämän eduskunnan pitkäaikaisin valiokunnan puheenjohtaja, ja kylä minä nyt sellaisia terveisiä lähetän sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, että ottakaa tämä asia esille ja tehkää siitä jopa arvovaltakysymys. Jos ei kerän asia voi edetä jonkun edustajan aloitteen pohjalta, vaan tulee poliittisia esteitä, pannaan yhdessä ministeriö, hallitus, tekemään tämän asian eteen jotain niin, ettei hallituksen tarvitse nöyrytyä. Eli hallitus voisi tehdä jotain. Kaikkein parasta olisi, että asia etenisi tehdyn lakialoitteen pohjalta valiokunnassa, mutta aika pitkä kokemukseni asioista ei ole vallan myönteinen tässä suhteessa.

Minä haluaisin kuitenkin myös lähteä siitä, että on aika heitellä ja on aika lakata heittelemästä. On aika heitellä kiviä, ja on aika niitä kiviä keräillä. Kyllä minä luulen, että meidänkin aika olisi joskus niitä kiviä keräillä.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Tuntuu ikävältä todella, että tämän asian tiimoilta joutuu nousemaan puhujakorokkeelle niin monta kertaa ja useiden eri aloitteiden yhteydessä. Tuntuisi siltä, kun veteraanit ovat tai ainakin heidän pitäisi olla Suomen kunniakansalaisia, että kaikki ne, jotka olivat rintamaolosuhteissa tai niihin verrattavissa olosuhteissa, voitaisiin tänä päivänä jo julistaa kunniakansalaisiksi. Kaikki he kantoivat osansa ja raskaan taakkansa, eikä heiltä kysytty, vuonna 26 syntyneiltäkään, mihin heidät milloinkin lähetettiin. Eikä silloin varmaan kenelläkään ollut vielä mielessä, että tietyistä tehtävistä myönnettäisiin rintamasotilastunnus ja tietyistä ei, vaan he täyttivät velvollisuutensa sillä tavoin kuin heiltä edellytettiin ja heidän oma omatuntonsa ja isänmaallisuutensa edellytti.

Valitettavaa on tietysti myös se, että varsinaiset veteraanijärjestöt eivät ole voineet olla yksi-

mielisiä tästä asiasta. Mutta toisaalta on syytä muistaa, että koko rintamasotilastunnushistorian aikana on ollut saman tyyllisiä asioita. Senpä vuoksi meillä on oikeastaan kaksi rintamasotilasjärjestöä, on sotaveteraanit ja rintamamiesveteraanit, joiden alkuperäinen jakohan tapahtui sen mukaan, että rintamamiesveteraanit katsoivat, että he ovat varsinaisia rintamamiesveteraaneja, jotka olivat etulinjan taisteluissa, ja että muilla ei olisi oikeutta kantaa rintamamiesveteraanien tavallaan kunniaa ja nimeä. Onneksi he ovat päässeet hyvään yhteistyöhön ja ovat voineet edistää viime vuosina asioita yhdessä lukuun ottamatta sitä, että he eivät ole voineet hyväksyä enempää 1926 syntyneille kuin miinaraivaajillekaan tunnusta ja siihen liittyviä sinänsä pieniä, mutta periaatteellisesti tärkeitä etuuksia.

Selkeästi on tietysti annettava tunnustusta hallitukselle siitä, että se kuntoutusasian hoiti viime syksynä kuntoon. Mutta miksi ei samalla hoidettu myös tunnusasiaa, koska eihän hallituksen tarvitse yhtyä siihen, mitä mieltä järjestöt ovat? He ovat asiantuntijoina valiokunnassa, ilmoittavat myös oman kantansa hallitukselle, mutta hallituksella ja eduskunnalla on valta tietysti päättää sen mukaan, minkä oikeaksi kokevat ja minkä katsovat yhteiskunnan velvollisuudeksi omia kansalaisiaan kohtaan.

Nyt käsiteltävänä oleva ed. Maija-Liisa Veltäläisen aloite on hyvä aloite, joka tulisi mahdollisimman pian käsitellä myönteiseen lopputulokseen. Voin vakuuttaa, että Suomen keskusta tulee valiokunnassa mahdollisuksiensa mukaan edistämään tämän aloitteen käsittelyä. Valiokunnalla on tietysti se ongelma, että lakiteknisesti lait täytyy tehdä hyvin ja varsinaista valmistelutyövoimaa valiokunnalla on valitettavan vähän. Mutta on mahdollista, ja sitä keinoa pitäisi nimenomaan tässä yhteydessä käyttää, että valiokunta ilmoittaa ministeriölle ja ministerille, että valiokunta edellyttää, että ministeri antaa tästä esityksen ja ellei anna, valiokunta tulee itse päättämään tämän asian, jolloin ministeriö ja hallitus joutuvat valitsemaan sen välillä, leimautuvatko asian vastustajiksi vai haluavatko toteuttaa asian lakialoitteessa esitetyllä tavalla.

Olisi todella, niin kuin ed. Lindroos hyvässä puheenpuheessaan totesi, tietysti parasta, että hallitus voisi tehdä esityksen, jolloin ei synny ainakaan kateutta siitä, että aloite olisi jonkun edustajan nimissä. Kuitenkaan ei saisi asiaa politisoida sillä tavalla, että jonkun edustajan nimi

olisi esteenä tämän asian hyväksymiselle, sillä olen varma siitä, että vuonna 1926 syntyneet kylä näkevät sen, että kaikki ne, jotka olivat hyväksymisen kannalla, ovat yhtä arvokkaasti vaikuttaneet tämän asian myönteiseen päätökseen saattamiseen kuin aloitteen tekijä. Aloitteen tekijänään voi olla vain yksi edustaja, mutta yksi edustaja ei voi saada sitä loppuun, vaan siihen tarvitaan yli sata edustajaa.

Rehellisyyden nimissä on todettava, kun ed. Kankaanniemi totesi, että hallituksella on ollut toimikunta, jonka tarkoituksena on ollut tehdä viimeiset päätökset, että tosiasiasa tämän lakiesityksen yhteydessä kyllä hallituksen taholta annettiin ymmärtää, että veteraaneja koskevat asiat on nyt käsitelty eikä uusia esityksiä ole tulossa. Mutta valiokunnassa tehdyn, voi sanoa, ankaran työn jälkeen saimme hyväksytyä ponnin, jota on lainattu tässä aloitteessa ja joka kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta hyväksyessään kuntoutuslain edellyttää, että hallitus selvittää edelleen mahdollisuuksia parantaa ilman rintamaveteraanitunnuksia olevien, vuosien 1939—1945 sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden asemaa sekä kuntoutuksen riittävyttä ja säännöllisyyttä.”

Tämäkin ponsi, jossa asia on ilmaistu, oli eräänlainen kompromissi, jotta saimme yksimielisesti myös hallituspuolueiden edustajat tämän ponnin taakse. Mutta hyvä on, että saimme yksimielisen ponnin. Nyt me voimme tämän ponnin pohjalta edetä, toivottavasti yksimielisesti, koska muutoinhan tämä asia ei käytännössä valiokunnassa edisty, elleivät hallituspuolueiden edustajat lähde pontevasti tähän asiaan mukaan.

Myönteistä tietysti on se, että tänä päivänä olemme valiokuntavastavien kokouksessa sopineet siitä, että ryhdymme käsittelemään niitä aloitteita, joissa on yli sata nimeä, niin kuin meidän työohjeissamme edellytetään, sen jälkeen, kun hallituksen esitykset on käsitelty. Toivottavasti tämä asia etenee ensimmäisenä näiden aloitteiden joukossa.

Uskon ja toivon, että me näiden keskustelujen jälkeen, joita tänä iltana on käyty, pääsemme valiokunnassa siihen, että joko hallitus tai valiokunta mahdollisimman pikaisesti voi antaa sellaisen esityksen, että vuonna 26 syntyneiden, mielestäni rintamaveteraanien — käytän tätä sanaa tietoisesti — anelu loppuu, ettei heidän tarvitse kulkea kerjuulla vuosikautia täällä eduskunnassa, vaan että he voivat pää pystyssä ylpeinä omasta työstään kantaa rintamasotilastunnusta tulevina vuosina.

Ed. Koistinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama kommentti ed. Mannisen ja myöskin ed. Lindroosin puheenvuoron johdosta. Pyysin jo tätä aikaisemmin.

Aivan kuten ed. Manninen sanoi, sosiaali- ja terveysvaliokunta tekee päätöksen ja esityksen ministeriöön, että sieltä tulisi virallinen lakiesitys. Tämä päätös olisi mielestäni tehtävä nyt keväällä. Huolimatta siitä, että valiokunnan puheenjohtaja sanoi, että ei ole aikaa nyt keväällä, tämä päätös olisi tehtävä. Kun lakitekstin valmistelu ei kädenkäänteessä tapahdu kuitenkaan ministeriössä, niin jotta se joutuu syksyllä käsittelyyn, tämä päätös olisi saatava heti tai sitten valiokunta ottaa välittömästi kesälomalta tultuaan tämän asian esille.

Aivan kuten täällä muistellakseni edustajat Lindroos ja Manninen sanoivat, nämä järjestöt eivät saa olla esteenä. Kyllä kai on niin, että tämän talon pitäisi veteraanijärjestöjen yläpuolella olla. Me olemme maan korkein päättävä elin. Meidän pitäisi olla myös hallituksen yläpuolella, eli tämä pelkoa, jota on tuntunut olevan välillä, ei tarvitsisi olla.

Mitä vielä tulee näiden asioiden käsittelyyn, me olemme pyrkineet nyt tasapuolisesti toimimaan tämän asian eteen. Edellisellä vaalikaudella se oli hallituspuolueen edustajan nimissä, tämän vaalikauden alussa oli hallituspuolueen edustajan nimissä. Nyt ed. Vartiaisen kanssa me olemme jakaneet tietoisesti tämän asian niin, että miinanraivaajat ovat hänellä ja tämä on minulla.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Moni asia menee huonosti, kun se politisoidaan, ja varmasti ja erityisen huonosti, jos se puoluepolitisoidaan. Tässä yhdyin siihen puheen osaan, missä ed. Manninen näin totesi.

Arvoisa puhemies! Todellakin, mitä tulee erilaisiin arkistotietoihin ja siihen suhtautumiseen, mitä veteraanit ovat vuosien mittaan saaneet kokea, ei voi suurta arvosanaa antaa sille. Tämä ei koske ainoastaan rintamasotilastunnusta, vaan muun muassa sotainvaliditeettia, vammautumiseen liittyviä asioita, aivan selviä todellisia näyttöjä, jotka niin sanotusti papereiden puuttumisen vuoksi tai epäselvyyksien vuoksi, joita papereissa on, on haluttu ohittaa ja kumota.

Lakialoitteita on koko joukko, jotka koskevat veteraaneja, rintamalla olleita ihmisiä, sotainvalideja, ja niissä on yli sata nimeä. Todellakin on hyvä, että nyt sosiaali- ja terveysvaliokunta on päättänyt syyskauden alussa alkaa niiden käsittelyn. Siellä on erittäin tärkeitä ja pikaista käsittelyä

vaativia aloitteita, nimenomaan sen takia, rouva puhemies, pikaista käsittelyä vaativia, koska aika kuluu tässä ohitse.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Edustajat Lindroos ja Manninen kiteyttivät täällä sen problematiikan, joka tässä on se ydinkysymys, eli sen, miten valiokunta asiaan suhtautuu, ottaako se tämän pikaisesti käsittelyyn. Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Koistinen täällä, että tämä pitäisi jo tänä keväänä ottaa esille siihen malliin, että luotaisiin ministeriöön päin paineita, jotta lakitekstin valmistelu alkaisi siellä välittömästi, koska se vie niin paljon aikaa, että ennen pitkää huomataan, että ollaan budjettikiireiden kanssa tekemisissä syyskauden lopussa, jolloin-kin voidaan vedota siihen, että nyt on budjettikiireet, nyt ei taas tätä voida käsitellä. Jotenkin ennakoin, että näin siinä tulee käymään.

Keskustan ryhmä ei tätä kyllä mitenkään pyri estämään, vaan pyrimme edistämään tämän käsittelyä ja nopeassa aikataulussa. Näin ollen vetoankin, kun täällä ed. Lindroos käytti hyvän puheenvuoron, että hallituspuolueiden edustajat valiokunnassa ottavat asian vakavasti ja edistävät sitä myös omalta osaltaan. Me oppositiosta käsin emme voi sitä kokonaan tehdä, vaikka loisimmekin siihen paineita.

On ollut ilahduttavaa kuulla täällä laidasta laitaan eri puolueiden edustajien suusta, että tämä on tärkeä asia. Miksi se sama ei kiteydy valiokunnassa, että se on tärkeä asia? Ei kiteyty-nyt siellä miinanraivaajien kohdallakaan, että se on tärkeä asia, että otettaisiin heti esin, vaikka kaikki tiedämme, että tässä on selvät väliinputajat: tämä, mitä juuri nyt käsitellään, ja myöskin miinanraivaajien kohta. Kyllä tämä asia on nyt sillä tavalla, että tässä ei kohta enää ole sitä häpeää, koska ei ole niitä, keiden puolesta pitäisi hävetä, kun he ovat kaikki maan povessa.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty taas hyviä ja myötätuntoisia puheenvuoroja. Voi vain lämpimästi yhtyä kaikkeen siihen, mitä täällä on sanottu. Laskin nopeasti, että tälläkin kertaa tässä aloitteessa on sosiaali- ja terveysvaliokunnan edustajista yli puolet allekirjoittajina, joten ei pitäisi olla sitä vaikeutta, mikä on täällä erääksi vaikeudeksi todettu.

Tämä on minunkin mielestäni eduskunnan arvovaltakysymys. Tämä on myös poliittisen moraalin kysymys. Meillä kansanedustajilla on nimittäin aika hyvät eläke-edut. Olen itse niihin viime aikoina tutustunut, kun ne tulevat kohta

ajankohtaisiksi. Jos me tekisimme sellaisen päätöksen, että kansanedustajan eläke ei koske kaikkia vaan esimerkiksi vain iältään vanhimpia eduskunnassa olleita, me nuoremmat varmaan nousisimme kapinaan ja sanoisimme, että eläke kuuluu kaikille, sen pitää kuulua tasa-arvoisesti kaikille.

Veteraanit olivat myöskin eräänlaisia kansanedustajia. Kun ei koko kansaa voitu lähettää sotatoimialueelle, sinne lähetettiin edustajia, pääasiassa miehiä, ja he lähtivät ase kädessä maata puolustamaan. Osa näistä kansanedustajista palveli koulutuskeskuksissa ja odotti rintamallälhtökäskyä, osa palveli rintamaolosuhteisiin verrattavissa olosuhteissa ja siis sillä tavalla ansaitsee tasa-arvoisen kohtelun.

Kun me olemme kerran säättäneet itsellemme kohtuulliset eläke-edut, meillä on velvollisuus hoitaa myös tämä asia kuntoon. Kaikki keinotekoiset rajat näissä asioissa ovat aikansa eläneitä ja tässä EU- ja Emu-Suomessa niistä pitää luopua.

Olen jo aikaisemminkin täällä kertonut esimerkiksi siitä, miten tällaisia asioita voidaan hoitaa. Kun viime vaalikaudella valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostossa huomattiin, että pakolaismomentilta säästyy vähän yli 20 miljoonaa markkaa, silloin yksimielisesti päätettiin, että siitä ei hiiskuta valtiovarainministerille, jolla oli käyttökohteita, vaan ohjataan raha Virosta Suomessa viime sodissa olleille veteraaneille. Silloin säädettiin kertakorvaus ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän edustajaa siirtymään puhujakorokkeelle.

Puhuja (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Virosta Suomessa viime sotiin osallistuneille säädettiin kertakorvaus eli rintama-avustus, eikä silloin mikään byrokratia tai pykälien nikkarointi ollut sen asian esteenä.

Virola oli tulossa delegaatio Suomen eduskunnan vieraaksi, ja sosiaali- ja työjaosto päätti, että asia hoidetaan niin nopeasti, että eduskunnan puhemies Uosukainen voi tälle delegaatiolle kertoa, että eduskunnassa on tällainen päätös tehty, ja ojentaa tällaisen lahjan vieraitten joukolle. Näin tapahtui. Silloin oli kysymys vähän yli 20 miljoonasta markasta. Muistan hyvin sen sähköisen tunnelman, joka jaostossa vallitsi, kun kaikki yhdessä päätimme, että valtiovarainministeriöön ei anneta minkäänlaista tietoa siitä, että budjetin sisälle jää 20 miljoonan markan

kuupla, tällainen raha, jota ei voida käyttää, koska kunnat eivät olleet aikoneet ottaa vastaan pakolaisia. Eduskunta käytti sille annettua ja kirjoissa sille merkittyä valtaa ja tällä tavalla hoiti erään tähän aihekokonaisuuteen liittyvän asian.

Arvoisa puhemies! Niin kuin miinanraivaajatunnusasian yhteydessä täällä jo monella suulla todettiin, ei tämä ole muista kiinni kuin meistä kansanedustajista. Jos aloitteen allekirjoittajina on yli sata kansanedustajaa, niin se voidaan toteuttaa vaikka tänä keväänä tai ensi syksynä budjetin käsittelyn yhteydessä, miten vain, mutta joka tapauksessa tässä eduskunnassa, jossa me nyt istumme. Jos jokainen edustaja, joka panee tällaiseen aloitteeseen nimensä, seisoo vain oman allekirjoituksensa takana eli päättää, niin kuin on luvannut, tämä asia toteutuu. Siinäkin mielessä tämä on politiikan uskottavuuden ja poliittisen moraalin kysymys.

Toivon todella hartaasti itsekkin monien muiden edustajien tavalla, että tätä ei enää tarvitsisi täällä raahata, tällaista asiaa, vaan me voisimme päättää, niin kuin olemme paperiin nimemme kirjoittaneet.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Rintamasotilastunnuksen myöntäminen tähän mennessä vain osalle palvelukseen määrätyistä ja nostomiehina palvelleista on asettanut ikävällä tavalla eri tehtävissä rintamaolosuhteissa tai niihin verrattavissa olosuhteissa toimineet eriarvoiseen asemaan. On ihmeellistä, että näin on päässyt käymään eikä asiaa ole monista yrityksistä huolimatta saatu kuntoon.

Tällä lakialoitteella monien veteraanien taholta, muun muassa Kyyhkylän kuntoutussairaalasta Mikkelin tienoolta, tulleiden yhteydenottojen aiheena ollut asia, suoranainen kunniavelka, saadaan toivottavasti nyt nopeaan käsittelyyn ja hoidetuksi. Asialla on kiire, koska kyseessä ovat iäkkäät ihmiset, sikäli kuin heitä vielä yleensä on jäljellä.

Hoidettakoon se tämän lakialoitteen pohjalta suoraan taikka saatakoon hallituksen esitys siihen, mutta tämä on kiireellisesti hoidettava asia.

Ed. Saarnio : Rouva puhemies! Käytin puheenvuoron täällä miinanraivaajakeskustelun yhteydessä ja silloin totesin, että asioiden kuntoon saattamisella alkaa olla kiire.

Jos nyt ajattelemme 26 syntyneitä, he tänä vuonna ovat joko täyttäneet tai täyttävät tämän vuoden kuluessa 72 vuotta. Kysymys on varsin

korkeasta iästä. Tuntuu aika hullulta, jos me tänä päivänä vielä keskustelemme siitä, minkälaisissa tehtävissä sotaa käyvän kansan armeijassa kukin on ollut ja minkälainen hänen asemansa siellä on ollut. Siinä mielessä keskustelu tästä tunnuksesta minusta on vähintäänkin tarpeeton.

Minusta on hyvä, että täällä on noussut selvästi esiin se henki, että asia pitää saattaa päätökseen. Uskon, että yksimielisyys eduskunnassa alkaa olla jo sitä luokkaa, että voisi vaikka vuotaa puolustusministeriön tietoon, että tällainen laki olisi syytä valmistella pikaisesti.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ei ole kovin paljon lisättävää tähän erinomaiseen keskusteluun. Ehkä sen voisi todeta, että 26 syntyneiden, rintamaolosuhteisiin verrattavissa oloissa palvelleiden naisten ja miesten asian hoitamiseen on kyllä kaikkinaiset edellytykset. Sikäli kuin niitä tosiasiallisia esteitä on aiemminkaan ollut, nyt viimeistään ne esteet ovat kyllä poistuneet, ainakin muodollisesti, viime vuosien aikaan.

Sillä seikalla, että kaikki veteraanijärjestöt eivät ole olleet kovin suopeita tälle ajatukselle, mikä nyt käsittelyssä on, on ollut joku merkityksensä siinä, että asia ei ole edennyt. En ainakaan osaltani muista kovin monta, oikeastaan yhtään muuta, sellaista seikkaa, jolla olisi argumentoitu nurin ja vastaan tätä hyvää hanketta. Jos oikein olen ymmärtänyt, tämä vastustus nyttemmin on selvästi vähentynyt, ei ehkä kokonaan murtunut, mutta ainakin ratkaisevasti vähentynyt. Kun näin on, mielestäni mitään esteitä ei ole sille, etteikö nyt todella nopeasti eduskunta, käytännössä valiokunta, voisi hoitaa tätä asiaa.

Kuten ed. Lindrooskin olen itsekin yhden valiokunnan, valtiovarainvaliokunnan, puheenjohtaja. Valiokunnan puheenjohtajan mahdollisuuksien näkökulmasta kun tätä asiaa katselee, kyllä minusta nyt on kysymys siitä, että jos sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta haluaa asiaan kajota, sillä on kaikki edellytykset vielä kevätistunto-kaudella tähän kajota, jollei muuten, niin ilmaisemalla hallitukselle hyvin selvä tahto siitä, että kun eduskunta syksyllä palaa lomalta, viimeistään silloin heti ensi töikseen eduskunta sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan tahdonilmauksen mukaisesti on valmis asian hoitamaan kuntoon. On kohtuullista, että näillä valtiopäivillä asia vihdoin viimein hoidetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

8) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 54/1998 vp (Liisa Hyssälä /kesk)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Luopumiskorvaus perustuu maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annettuun lakiin. Maatalousyrittäjien luopumiskorvaus oli osa maatalouden luopumisjärjestelmiä, joiden tarkoituksena oli parantaa maatalouden rakennetta. Järjestelmällä pyrittiin vähentämään maataloustuotantoa antamalla iäkkäille viljelijöille mahdollisuutta luopua maataloudesta ennen vanhuuseläkeikää. Luopumiskorvauksen saaminen edellyttää, että hakija on aiemmin todella viljellyt tilaa ja saanut siitä tuloja. Korvausta voi saada vain päätoiminen viljelijä. Sivutoimiset ovat jääneet ansiotulorajan vuoksi järjestelmän ulkopuolelle.

Luopumiskorvaus koostuu perusmäärästä ja luopumislisästä. Perusmäärä vastaa MYEL-työkyvyttömyyseläkettä, ja luopumislisä maksetaan kotieläinten ja peltohehtaarien perusteella. Luopumiskorvausta maksetaan kuitenkin enintään sukupolvenvaihdoseläkkeen suuruusena. Erityisen poikkeuksellista ja epäoikeudenmukaista on, että luopumiskorvaukseen ei sisälly eläketulovähennystä, kun sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja ja luopumistuen saaja saavat eläketulovähennyksen.

Luopumiskorvaus on osaksi EU:n rahoittama eläke, joka tarjoaa myös peltojen vuokrausmahdollisuuden ja sitä kautta lisää tuloja eläkkeen lisäksi. Luopumiskorvauksen saajalle eläke puolestaan on usein ainoa tulonlähde ja verotus vielä muita vastaavia eläkkeitä kireämpi.

Luopumiskorvauksen saajalla ei ole ansiotulorajaa. Tällä ei ole mitään merkitystä, koska yli 55-vuotiaalle ei liioin muutoinkaan ole työtä tarjolla. Luopumiskorvausta ei myönnetä enää edellisen vuoden jälkeen. Korvauksen saajien määrä on jäänyt noin 800 henkilöön.

Valtiontalouden säästötoimien kannalta eläketulovähennyksellä ei ole merkitystä. Sen sijaan korvauksen saajat saisivat pienen lisäedun. Kes-

kimääräinen luopumiskorvaus on tällä hetkellä noin 2 700 markkaa kuukaudessa.

Ehdotankin edellä olevaan vedoten, että tuloverolakiin lisätään pykälä, jonka nojalla luopumiskorvausta pidettäisiin verotuksessa eläketulovähennykseen oikeuttavana eläketulona.

Ed. Vä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälän lakialoite koskee kohtuullisen pientä joukkoa, mutta on sinänsä erittäin tärkeä juuri tälle ryhmälle. Luopumiskorvausta saavathan ovat, kuten ed. Hyssälän aloitteessa todetaan, luopuneet tuotannostaan, ovat olleet kohtuullisen iäkkäitä, ja useimmiten tilat ovat olleet pieniä. Luopumiskorvauksen määrä on alhainen, ja kun siihen ei voida soveltaa eläketulovähennystä, toisin kuin muuhun eläketuloon, heidän toimeentulonsa jää todella niukaksi. Tästä syystä lakialoite olisi yksi askel oikeudenmukaisen perusturvan, perustulon, ja sellaisen tulojärjestelmän aikaansaamiseen, jossa jokaisella olisi oikeutetut, ansaitut elämisen taloudelliset edellytykset.

Kannatan lämpimästi lakialoitteen toteutumista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

